

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

- VERGİ DÜZENLEMELERİ ÜZERİNE
- İMALAT SANAYİİNDE KÜÇÜK ÜRETİMİN KREDİ SORUNU
- TİB BASIN AÇIKLAMALARI
  - — HAYVANCILIĞIN SORUNLARI
  - — ATAŞ RAFİNERİSİ ÜZERİNE

AYLIK BÜLTEN 48 HAZİRAN 1978

TİB YAYINLARI No.: 21

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL GELİŞME VE SİYASAL BUNALIM

Doğu ERGİL

● Devlet ve Sınıflar İlişkisi ● Cumhuriyet Döneminde Devlet ● 1950 Sonrasında Emperyalizmle İlişkiler ve Devlet ● Türkiye'de Sınıfların Örgütlenme Düzeyi ● Parlamento'nun Sınıfsal Yapısı ● Siyasi Bunalımın Kaynağı.

TİB Adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdür :

Mehmet Tanju AKAD

Yönetim Yeri : Karanfil Sok. 14/10. Kızılay - ANKARA

Basıldığı Yer : ŞAFAK Matbaası - ANKARA

A B O N E : Bir yıllık abone tutarı olan 50,— TL. Posta
Bir yıllık abone tutarı olan 50,— TL. Posta pulu olarak gönderilebilir veya Mehmet Tanju AKAD adına 106682 numaralı posta çeki hesabına yatırılabilir.

Yurtdışı abone ücreti 80.-- TL.'dir.

VERGİLERDEKİ DÜZENLEMELER ÜZERİNE

Geçtiğimiz son iki ay içinde, üzerinde en fazla tartışılan konulardan biri hükümetin, meclislere sunmayı planladığı yeni vergi düzenlemeleri ile ilgili tasarı oldu. Hemen hemen bütün toplumsal sınıf ve tabakalar vergi tasarısı ile ilgili tavır ve düşüncelerini açıklayarak karar verme mekanizmalarını etkilemeye çalıştılar ve çalışmaya devam etmekteler. Beklenildiği gibi, bunlardan bazıları vergi tasarısını olumlu ve yararlı, bazıları ise olumsuz olarak nitelediler.

Vergi tasarısı ile ilgili bu değerlendirmeler, doğal olarak, söz konusu sınıf ve tabakaların durum ve çıkarlarını doğrudan ilgilendiren vergi türlerinden hareketle yapılan yorumların bir ürünü oldu. Ancak, yapılan değerlendirmeler, son derece doğal olan bu tutumun vergi tasarısının bütününün gözden kaçırılması hatasına düşülmesiyle sonuçlandığı izlenimi vermektedir. Bu nedenle konunun ayrıntılarına inmeden önce, bu sorun üzerinde kısaca durmayı yararlı görüyoruz.

Aslında bizim için önemli olan işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıf ve tabakalar adına yapılan bazı değerlendirmelerde bu hataya — bütünün gözden kaçırılması hatası — düşülmüş olmasıdır. Egemen sınıfların sözcüleri tarafından yapılan değerlendirmelerde de aynı özellik yani «hata» söz konusudur. Ancak, bu, egemen sınıfların çıkarları açısından bir hata değildir. Egemen sınıfların, gerçekliğin bütünselliği içinde kavranmasını engellemede izledikleri yöntemin tipik bir belirtisidir.

Kanımızca, yeni vergi tasarısının, bazı maddelerinin tek tek yalnızca kendi içlerinde ele alınması şeklinde değil, bu maddelerin birbirleriyle olan ilişkileri çerçevesinde bir bütün olarak ele alınıp, değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Yeni vergi tasarısının, emekçi sınıf ve tabakalar yönünden ne getirip, ne götürdüğü, ancak böylesi bir yaklaşımla kavranabilir. Bunun tersi bir durumda, yukarda işaret etmeye çalıştığımız hataya düşülmüş olacak; yani tek tek maddelerin içerdiği değişikliklerin kendi içlerinde ele alınışının yaratacağı aldatıcı görüntüler vergi tasarısının bütününe ilişkin yargılarımızı biçimlendirecektir.

Aslında, vergi tasarısının neyi amaçladığı ve emekçi sınıf ve tabakalar açısından ne anlam ifade ettiğinin yeterince kavranması yönünden, tasarının tek başına bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmesi de yeterli değildir.

Çünkü vergi tasarısı, son bir yıl içinde uygulamaya konulan ekonomik önlemlerin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu nedenle, yeni vergi tasarısıyla getirilmesi düşünülen vergi düzenlemeleri, bu önlemlerin bütünlüğü içinde düşünülmelidir. Nitekim, TİB Aylık Bülteninde vergi düzenlemelerine bu açıdan yaklaşılmış ve vergi tasarısı daha henüz açıklanmadığı bir sırada, bu konuyla ilgili muhtemel gelişmeler şöyle değerlendirilmişti «Kanımızca, hükümet vergilerde yeni düzenlemeleri başlıca iki temel amaca göre belirlemeyi tasarlamaktadır. Bunlardan birisi, emekçi sınıf ve tabakalar üzerinde yoğunlaşmış ve yoğunlaşmakta olan vergi yükünü, biraz olsun hafifleterek yükselen toplumsal muhalefetin temel gerekçelerinden birinin ortadan kaldırıldığı izlenimini yaratmaktır. Amaçlardan ikisinin ise, toplam vergi gelirlerinde belli bir artışın sağlanması olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle alınması düşünülen vergi önlemleri, bir yönüyle, giderek artan kamu harcamalarına daha sağlam kay-

naklar bulma amacına yönelik görünmektedir.» (1) Bugün açıklanmış ve meclislere tartışılmak üzere sunulmuş bulunan vergi tasarısı genel hatlarıyla, yukardaki tahminleri doğrulayıcı nitelikte olmuştur. Nitekim Maliye Bakanı, tasarı Millet Meclisi Plan Komisyonunda görüşülmeye başlanırken yaptığı konuşmada vergi tasarısı ile «**Getirilen değişikliklerin vergi adaletini sağlamak, vergi kaçakçılığını önlemek ve devleti sağlam kaynaklardan finanse edilen, enflasyonu engelleyen bir gelir sistemine kavuşturmak amacı**»(2) güdüldüğünü söylemiştir. Bu nedenle, biz bu yazıda, vergi tasarısının gerçekleştirmeye yöneldiği amaçların ne anlama geldiğini ve vergilerde yapılması tasarlanan değişikliklerle bu amaçlara nasıl ulaşılmak istendiğini daha ayrıntılı bir biçimde incelemeye başka bir deyişle, vergi tasarısını eleştirmeye çalışacağız.

Gelir Vergisindeki Düzenlemeler :

Türkiye'de vergi yükünün adaletsiz dağılımının en kaba göstergelerinden biri toplam gelir vergisinin % 60 ile % 70 arasındaki bölümünün işçi ve memurlar tarafından ödendiği gerçeğidir. Bugün, işçi ve memurların ödedikleri gelirvergisinin, toplam gelir vergisi içindeki payının % 66.1 olduğu artık resmî çevreler tarafından da açıklanmış bulunmaktadır. Buna karşılık büyük tüccar ve sanayiciler 1975 yılında kişi başına 14.790 TL., büyük çiftçiler ise 8.202 TL. gelir vergisi ödemişlerdir. Maliye Bakanına göre yine aynı yıl içinde birinci derecede bir memurun ödediği gelir vergisi 35.055 TL. olmuştur (3).

Bütün bu göstergeler, gelir vergisi sisteminin hangi ölçülerde tüccar, sanayici ve büyük toprak sahibi gibi sömürücü sınıfların çıkarları doğrultusunda geliştirilmiş olduğunu herhangi bir tartışmaya yer bırakmayacak açıklıkta kanıtlamaktadır.

Gelir Vergisi yükünün daha adil bir biçimde paylaştırılmasını, verginin müterakki olma özelliği ile sağlanacağı öteden beri kabul edilmiş genel bir ilkedir. Verginin müterakki olması, vergi oranının, gelir düzeyine paralel olarak artması şeklinde ifade edilebilir. Türkiye'de uygulamada bulunan gelir vergisi oranları da, ilk bakışta, müterakki olma özelliği taşır izlenimini yaratmaktadır. Ancak vergi oranlarının bu görüntüsü oldukça aldatıcıdır. Çünkü ülkemizde uygulanan gelir vergisi sisteminden bir yandan vergi oranları düşük gelir dilimlerinde yüksek tutulurken diğer yandan da müterakkilik belli bir gelir düzeyinden sonra dondurulmuştur. Örneğin, 25, 30 ve 60 bin liralık gelir dilimlerine sırasıyla % 25, % 35 ve % 45 gibi oranlar uygulanırken, 1 milyonun üzerindeki gelirlere uygulanan oran % 60 olarak dondurulmuştur. Bu durum, gelir vergisinin müterakki değil, tersine-müterakki bir özelliğe; yani gelir dağılımını yüksek gelir grupları lehine biraz daha bozan bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. Gelir vergisi oranlarının bu özelliği, enflasyon olgusuyle birleştiğinde, işçi ve memurlar açısından durum daha da ağırlaşmaktadır. Başka bir deyişle enflasyon işçi ve memurlar üzerindeki ağır vergi yükünü biraz daha artırmaktadır. Şöyle ki; yüksek oranlı enflasyon ücret ve maaşlardaki nominal artışların anlamını ortadan kaldırmakta, yani işçi ve memurların gerçek alım gücünün ücret ve maaşlardaki nominal artışa rağmen ya aynı kalması ya da daha azalmasına neden olmaktadır. Buna karşılık ücret ve maaşlardaki her nominal artış, işçi ve memurları daha yüksek gelir dilimine sokmakta ve böylece daha yüksek oranlarda vergilendirilmelerine neden olmaktadır. İşte bu yüzden işçi ve memurların gelirlerindeki her nominal artış genellikle gerçek gelirlerinde yani satın alma güçlerinde biraz daha azalma anlamına gelmektedir.

Hükümet hazırladığı vergi tasarısıyla vergi adaletini sağlama konusunda oldukça iddialı görünmektedir. Hükümet üyeleri, vergi tasarısının önde gelen amaçlarından birinin vergi adaletini sağlamak olduğunu sürekli uygulamaktalar. Ancak yeni vergi tasarısında tesbit edilen gelir vergisi oranlarına bakıldığında, yeni tarifenin temelde eskisinden farklı olmadığı görülmektedir.

Aşağıdaki tarife tasarının öngördüğü gelir dilimleri ve vergi oranlarını göstermektedir.

Gelir Dilimleri				Vergi oranı %
İlk		5.000	TL. için	5
Sonra gelen		5.000	» »	10
»	»	10.000	» »	15
»	»	10.000	» »	20
»	»	15.000	» »	25
»	»	30.000	» »	35
»	»	60.000	» »	45
»	»	140.000	» »	55
»	»	225.000	» »	60
»	»	250.000	» »	65
»	»	300.000	» »	68
»	»	400.000	» »	70
»	»	550.000	» »	72
»	»	2.000.000 ve daha fazla matrahlar için		% 65

Eski tarife ile yeni tarife arasındaki farklar şöyle özetlenebilir. Eski tarife 2500 TL.'den başlarken, yeni tarife 5000 liradan başlamaktadır. Yani, yeni tarifede başlangıç miktarı eskiye göre % 100 artırılmıştır. Ayrıca vergi oranları eski tarifeye göre biraz yumuşatılmıştır. Bunlar ilk bakışta vergi adaletini sağlayıcı değişiklikler olarak görülebilir. Ancak bu görünüş tamamen aldatıcıdır. Çünkü, gelir vergisine tabi gelir dilimlerinin 2500 TL.'den başlaması 1950'de kabul edilmiştir ve 1950'den bu yana fiyat artışları % 10 değil % 1458 civarında olmuştur. Başka bir ifade ile, vergi tarifesinde belirtilen miktarlar, enflasyon nedeniyle, tasarıda benimsenen oranın çok daha üzerinde bir hızla yıpranmıştır. Bu nedenle, yeni tarifenin başlangıç miktarı, 2500 TL.'nın en azından, 1950'den bu yana meydana gelen fiyat artışlarını gösteren katsayı ile çarpımından elde edilmesi gerekirken yalnızca % 100 oranında artırılarak 5000 TL.'na yükseltilmiştir. Böylece yeni tasarı 1950 deki vergi adaleti anlayışının öngördüğü düzeyi bile tutturamamıştır. Diğer taraftan tasarıda, oranlar bir miktar yumuşatılmışsa da, bu yumuşama eski tarifenin tersine müterakki olma özelliğini ortadan kaldırmamıştır.

Çünkü oranlardaki yumuşama yalnızca alt ve üst gelir dilimlerine özgü olmamıştır. 1.000.000 kadar olan tüm gelir dilimleri, yumuşamanın kapsamına alınmıştır. Gerçi yumuşama oranı alt ve orta gelir dilimlerinde biraz daha fazladır, ama bu yeterli olmaktan uzaktır. Nitekim, yukarıdaki tarifeden de izlenebileceği gibi, alt ve orta gelir dilimlerinde, oranlar oldukça hızlı artarken, üst gelir dilimlerinde, oranların artışı giderek azalmakta ve 2.000.000 TL. ve daha fazla gelirliler için % 65'de sabitleşmektedir. Özetlemek gerekirse, yeni vergi tarifesi, gelir vergisi yükünün daha adil bir biçimde paylaşılması yönünden önemli sayılabilecek hiçbir değişiklik içermemektedir.

Gelir vergisiyle ilgili bir diğer konu da enaz geçim indirimi ve özel indirim ile ilgili. **En az geçim indirimi,** vergilendirilecek olan gelirden, bireyin ailesi ile birlikte yaşamını sürdürebilmesi için gerekli miktarın düşürülmesi anlamına gelir. Başka bir deyişle, en az geçim indirimi, insanın fizyolojik varlığını sürdürebilmesi için gerekli gelirin vergi dışı bırakılması şeklinde uygulanır. **Özel indirim** ise, yalnızca

ücret ve maaş gibi emek gücünün satılması karşılığında elde edilen gelirlere uygulanan vergi indirimidir. Aslında gerek en az geçim indirimi, gerekse özel indirim, burjuva iktisat ve vergi teorisinin, kapitalist devlet aygıtına sınıflar üstü bir görünüm verme çabasının ürünü olan vergi prensiplerinden kaynaklanır. Buna rağmen, Türkiye'de en az geçim indirimi ilk defa 1950, özel indirim ise 1961 yılında uygulanmaya başlamıştır. Bir başka deyişle, bu yıllardan önce geirlerin vergilendirilmesinde göstermelik dahi olsa, ne en az geçim indirimi ne de özel indirim gibi bir uygulamaya gidilmemiştir. 1950'de uygulamaya konulan en az geçim indirimi ve 1961'de uygulamaya başlanılan özel indirim miktarı ise sembolik olmaktan öteye gitmemiştir. Örneğin, halen yürürlükte olan Gelir Vergisi Kanununa göre, en az geçim indirimi, yıllık 1800 lirayı aşmayan gelirlerin vergi dışı tutulması şeklinde uygulanmaktadır. Bu Türkiye'de devletin, yıllardan beri, 1800 liralık yıllık geliri, kişinin ailesi ile birlikte yaşamını sürdürmesi için yeterli gördüğü anlamına gelir.

Böylesi bir uygulamanın sınıflar üstü bir devlet görüntüsü yaratma amacı yönünden yeterli olmayacağı ve hatta eğer böyle bir görüntü mevcutsa onu dahi ortadan kaldırma sonucu vereceği açıktır.

İşte bu nedenledir ki,, CHP ağırlıklı hükümetin vergi tasarısında en fazla üzerinde durduğu ve tasarı üzerinde tartışılırken sürekli olarak ön plana çıkarmağa çalıştığı konu, en az geçim indirimi ve özel indirimle ilgili değişiklikler oldu. Tasarıda en az geçim indirimi deyimi yerine **«genel indirim»** deyimi getirilmiş ve bu indirim eski düzeyinde bırakılmıştır. Buna karşılık, özel indirim miktarı yılda 1800 liradan 34.200 TL.'na çıkarılmıştır. Özel indirimle, genel indirim birleştirildiğinde, işçi ve memurların yılda 36.000 TL.'lık bir indirimden yararlanması söz konusudur. Özetlemek gerekirse, tasarının, bu konuya ilişkin maddesi ilk bakışta işçi ve memurlara, oldukça büyük bir avantaj sağladığı izlenimini vermektedir. Ancak, bu, emekçi, sınıf ve tabakaların vergi konusundaki talepleri yönünden aldatıcı olmamalıdır. Öncelikle şunu vurgulamakta fayda var; özel indirim miktarında getirilmek istenen artış, hükümetin iddia ettiği gi-vergi adaletini sağlayıcı bir değişiklik taşımamaktadır. Çünkü yapılan bu değişiklikten sonra ücretlilerin ödediği gelir vergisi, toplam gelir vergisinin % 52'sini oluşturmaya devam edecektir. Millî gelirden alınan pay yönünden düşünülürse, toplam gelir vergisinin % 52'sinin ücretliler tarafından ödendiği bir ülkede vergi adaletinin sağlandığından sözetmek olanaksızdır. Ayrıca yılda % 50'ye varan enflasyon hızı hesaba katılırsa, bu indirim miktarlarının çok kısa bir sürede anlamını yitireceği de açıktır. Bütün bunların ötesinde asıl önemli nokta indirimin uygulanmasında izlenecek yöntemdir. İndirimin uygulanmasında iki yöntem söz konusudur. Bunlardan birincisi, indirim miktarının toplam gelirden düşülerek, geri kalan kısma **«artan oranlı tarife»** uygulanmasıdır. Bu yöntem **«matrahtan indirim»** diye bilinir. Diğer yöntem ise vergiden, vergi indirimi şeklinde uygulamadır. Buna **«decote»** sistemi de denilmektedir. Bu yönteme göre, önce herhangi bir indirim yapmaksızın, toplam gelirden alınacak vergi hesaplanmakta, sonra indirim miktarına tekabül eden vergi, sözkonusu vergi miktarından düşülmektedir. Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılabileceği gibi bu iki yöntemden ikincisi indirim uygulamasında vergi yükümlüsü aleyhine geliştirilmiş bir yöntemdr. Türkiye'de uygulanan ve tasarı kanunlaştığı takdirde de uygulanmaya devam edilecek olan yöntem de bu ikinci yöntem, yani **vergiden vergi indirimi** veya başka bir de-

yimle, decote yöntemidir. Bu yöntemin vergi adaletinin gereklerine uygun düşmediği yargısı, bugün okutulmakta olan Maliye ders kitaplarına dahi geçmiştir.(4) Bu nedenle böylesi bir yöntemin geçerli olduğu bir vergi tasarısı ile vergi adaletinin sağlanacağı ve ücretlilerin diğer kesimlere göre büyük avantaj elde edecekleri iddiaları tümüyle geçersizdir. Bütün bunların yanında, bu iddiaların tümüyle geçersiz olduğunu gösteren en önemli kanıt, tasarının **«gayrimenkul sermaye gelirleri ile ilgili madde»** sinde bulunabilir. Tasarı, 200.000 TL.'na kadar olan gayrimenkul sermaye gelirlerinin 40.000 liralık bölümünün vergi dışı bırakılmasını öngörmektedir. Daha sonra komisyonda 200.000 TL., 100.000 TL. na indirimliş, fakat 40.000 liralık muafiyet aynen korunmuştur. Bu ne demektir? Bu, tasarının ücretlilere değil, sermaye sahibi kesimlere avantaj sağlaması demektir. Çünkü daha önce açıklanmaya çalışıldığı gibi, ücretlilere indirim vergiden vergi indirimi yoluyla uygulanmaktadır. Buna karşılık 100.000 TL.'na kadar olan gayrimenkul sermaye gelirlerinden, bir kalemde 40.000 TL.'lık indirim yapılmakta ve bununla da yetinilmeyerek bu indirim sözkonusu miktarın doğrudan doğruya vergi dışı bırakılması şeklinde uygulanmaktadır. Görüldüğü gibi, tasarı, biraz daha ayrıntılı incelendiğinde ve getirilen değişiklikler birbirleri ile olan ilişkileri çerçevesinde ele alındığında, tasarının hükümetin sunmak istediği gibi, vergi adaletini sağlayacağı nitelikte olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tekelci Sermayenin Talepleri ve Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi :

Türkiye öteden beri, tarım sektörünün millî gelir içinde sahip olduğu yüksek paya rağmen, tarımsal kazançların adeta vergiden muaf tutulduğu bir ülke olmuştur. Örneğin, Türkiye'de tarımsal kazançlar 1960 yılına kadar gelir vergisi dışında tutulmuştur. Tarımsal kazançlar 1960 yılından sonra gelir vergisi kapsamına alınmış olmasına rağmen, götürü usulde vergileme ve bu usulün kötü uygulanması yüzünden, vergi ödemenin adeta vergi yükümlüsünün keyfine bırakıldığı bir sektör olmaya devam etmiştir. Bu ise, tarım sektöründen elde edilen verginin yıllardır, son derece düşük bir düzeyde kalmasıyla sonuçlanmıştır.

Türkiye'nin oldukça hızlı bir kapitalistleşme ve dışa bağımlıda olsa belli bir sanayileşme süreci içinde bulunduğu düşünülürse, tarım kesiminin vergi ödeme konusunda sahip olduğu bu ayrıcalığın, sanayi ve tarım kesimleri arasındaki çelişkilerin odaklaştığı noktalardan birini teşkil ettiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim, içinde bulunulan hızlı kapitalistleşme süreci içinde giderek güçlenen tekelci sermayenin, «tarım kesiminin etkin bir» biçimde vergilendirilmesi yönündeki talebi giderek daha fazla belirgenleşmektedir. Aslında vergi sorunu sözkonusu olduğunda, tekelci sermayenin sık, sık kullandığı «vergi adaleti» veya «vergi yükünün sektörler arasında dengeli dağılımı» gibi sözlerin gerisinde yatan, tarım kesiminin daha etkin bir biçimde vergilendirilmesi yönündeki taleptir. Ancak tekelci sermayenin politik düzeyde, büyük toprak sahipleri ile içinde bulunduğu ittifakın niteliği, tarımın vergilendirilmesi yönündeki talebin gerçekleşmesini sürekli olarak engellemektedir.

Vergi tasarısı, bu açıdan ele alındığında, tarım kesiminin etkin bir biçimde vergilendirilmesi yönünden fazlaca bir değişiklik getirmediği görülmektedir. Tasarıda bu konuya ilişkin olarak getirilen değişiklikler şöyle özetlenebilir. Yıllık hasılat tutarı 500.000 TL. ile 2.500.000 TL. arasında bulunan çiftçilerin kazançları «İşletme hesa-

bı», hasılatı 2.500.000 TL.'i aşanlara kazançları ise «bilanço esası» na göre tesbit edilecektir. Bu hükümlerin, tarım kesiminden elde edilecek vergi miktarını önemli ölçüde arttırması beklenemez. Çünkü, özellikle büyük toprak sahipleri, yıllık hasılatı düşük gösterme çabası bakımından son derece zengin olanaklara sahiptirler. Bu nedenle, büyük toprak sahiplerinin kendilerini 2.500.000 TL.'den daha fazla hasılat elde etmiş gibi göstererek, bilanço esasına göre vergilendirilmeye razı olacaklarını düşünmek hayli zordur. Kaldı ki, bu tür yöntemlerin vergi kaçakçılığını önlemede çok da etkin araçlar olduğunu söylenemez.

Ancak yalnızca bunlara bakarak, tasarının, tarım kesiminden elde edilen vergi miktarının artırılması yönünde hiçbir önlem içermediği şeklinde bir yargıya varmak yanlış olacaktır. Kanımızca, tasarı aynen kanunlaştığı takdirde, eskiden büyük ölçüde vergiden muaf olan küçük ve orta köylülük, bir kaç sene içinde vergiye tabi hale gelecektir. Şöyle ki; halen uygulanmakta olan gelir vergisi kanununa göre 60.000 TL.'ye kadar olan hasılatlar, küçük çiftçi muafiyetinden yararlanmaktadır. Artan fiyat düzeyine rağmen, tasarıda 60.000 TL.'lık muafiyet sınırı ancak 80.000 TL.'a çıkarılmıştır. Bir başka deyişle, tasarıda, tarım kesiminden elde edilen vergi miktarının artırılması, giderek daha fazla küçük çiftçinin vergi kapsamına alınmasıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Bunu, tekelci sermayenin, tarm kesiminin vergilendirilmesi ile ilgili isteğini, hükümetin, küçük toprak sahibi köylülüğün sırtından karşılamaya çalışması şeklinde yorumlamak sanırız yanlış olmayacaktır.

Kurumlar Vergisi İle İlgili Değişiklikler :

Tekelci sermaye vergi tasarısına ilişkin görüşlerini 13 - 14 Mayıs tarihlerinde yapılan TÜSİAD Danışma Kurulu toplantısından sonra şöyle açıkladı. **«Devletin vergi gelirlerini arttıracak, vergi adaletini sağlayacak, vergi kaçakçılığını önleyecek, yatırımları, isdihdamı, üretimi ve ihracatı teşvik edici ve döviz kaybına mani olacak köklü düzenlemeler beklerken vergi önlemlerinin yatırımları istihdamı ve üretimi daraltacak biçimde getirilmesini ekonomi için zararlı görmekteyiz.»**(5) Görüldüğü gibi, tekelci sermaye tasarıyı, yatırımları, istihdamı ve üretimi daraltıcı olarak nitelemekte ve eleştirisini bu noktada yoğunlaştırmaktadır. Tasarının, tekelci sermaye tarafından bu şekilde eleştirilmesinin temelinde yatan neden, kurumlar vergisi ve gider vergilerinde yapılan bazı değişikliklerdir. Tasarı, daha önce % 25 olan kurumlar vergisi oranını % 30'a yükseltmekte ve istisnalar konusunda yeni koşullar getirmektedir. Türkiye'de kurumlar vergisinin % 25 gibi düşük bir orana sahip olması, bu vergiden kaçınma olanakları indirim ve istisnalar son yıllarda görülen hızlı holdingleşmenin temelindeki nedenlerden biri olmuştur. Bir başka deyişle; halka açılma ve kurumlaşmanın desteklenmesi gibi sloganların gerisine saklanılarak, kurumlar vergisi tekelci sermayenin palazlanmasında bir araç olarak kullanılmıştır. Kurumlaşma denilen olgunun ortaya çıkardığı en belirgin şeylerden biri de; tekellerin vergi kaçırmasının meşrulaştırılması olmuştur. Hisse senedi ve tahvillerle ilgili uygulama bunun en tipik örneniğidir. Bilindiği gibi, hisse senedi ve tahviller iki çeşittir :

a) İsme yazılı,
b) Hamiline yazılı.

İsme yazılı tahvil ve hisse senetlerinin faiz geliri kaynakta % 20 oranında vergiye tabii tutulur. Ancak, hamiline yazılı tahvil ve hisse senetlerinin kimde olduğu bilinemiyeceğinden bunlardan elde edilen faiz gelirinin

vergilendirilmesi, bu tür hisse senedi ve tahvilleri elinde bulunduranların keyfine kalmıştır. Türkiye'de şirketleri, çıkardıkları tahvil ve hisse senetlerinin tümünün isme yazılı olması yönünde zorlayacak hiç bir yaptırım yoktur. Bu nedenle, çıkarılan hisse senedi ve tahvillerin çoğunun hamiline yazılı olması, takip edilen en yaygın yoldur. Çünkü, hamile yazılı tahviller onu çıkaran şirketler-öz sermaye faizinin kanunen vergiye tabi olmasına rağmen-öz sermayeleri üzerinden vergisiz faiz geliri sağlama olanağını elde etmektedirler.

Bir başka deyişle; Türkiye'de hamiline yazılı hisse senedi ve tahvil çıkarmak vergi kaçırmanın en emin yollarından biri haline getirilmiştir. Ayrıca, uygulamadaki kanuna göre, başka bir kurumun sermayesinin asgari % 10'una sahip olan kurumların bu iştirakten doğan kazançları kurumlarvergisi dışında bırakılmaktadır. Bu uygulama, Türkiye'de şirketlerin bir diğerine ortak alma olgusunu hızlandırmış, ve bir başka deyişle, şirketlerin hızla holdingleşmeye gitmelerinin ana nedenlerinden biri haline gelmiştir.

Vergi tasarısı hem hisse senedi ve tahvillerle, hem de istisnalarla ilgili maddeleri yeniden düzenlemektedir. Örneğin, tasarıda, en az 500 ortağın bulunması, ortakların sermaye payının şirket sermayesinin % 2'sini aşmaması ve hisse senetlerinin en az % 90'ının isme yazılı olması halinde anonim şirketlerin, elde edecekleri kurum kazançlarının % 20'sinin 10 yıl süre ile kurumlar vergisi dışında bırakılması öngörülmektedir. Diğer taraftan, iştiraklarda uygulanacak istisna için gerekli olan asgari % 10 iştirak payı koşulu tasarıda % 20'ye çıkarılmaktadır. Yani tasarıda bir yandan halka açık anonim şirket kategorisi ve buna ilişkin istisnalar tanımlanırken, diğer yandan da iştirak halindeki istisna olanağı bir ölçüde, daraltılmış olmaktadır. Tekelci sermayenin vergi tasarısı ile ilgili eleştiri ve şikayetleri de işte bu noktada yoğunlaşmakta ve bu konuda şöyle denilmektedir : **«Yıllardır geniş vatandaş kitlelerinin sinai faaliyetlere ortak olmaları ve ulusal tasarrufların yatırımlara yönlendirilmesini sağlayan kurumlaşma hareketi tehlikeli ölçüde engellenmektedir.»** (6) Yukarda da açıklamaya çalıştığımız gibi tasarının getirdiği değişiklikler kurumlaşmayı engelleyici hiç bir özellik taşımamaktadır. Yapılan, sadece halka açık anonim şirketlerin tanımlanması ve bu alanda getirilen istisnaların belirlenmesi ile ilgilidir. Gazete sayfalarını «halka açık» olduklarına ve güçlerini halktan aldıklarına (!) dair ilân ve reklamlarla dolduran yerli tekellerin, böyle bir tasarıya karşı çıkmaları, onların halka açılmadan ne anladıklarının bir göstergesi olmuştur. Çünkü tasarıda yer alan halka açık anonim şirket tanımının, bireylerin sınai faaliyetlere ortak olmalarını ve tasarrufların yatırıma yönlendirilmesini engelleyici hiç bir yanı yoktur. Tekelci sermayenin burada işine gelmeyen nokta, tanımlanan halka açık anonim şirketin sahip olması gereken özelliklerdir.

Özetlemek gerekirse kurumlar vergisi ile ilgili düzenlemeler, tekelci sermayenin yaratmak istediği görüntünün tam tersine, sermaye kesimine, verginin % 5 oranında arttırılması dışında hiçbir ek yük getirmemektedir.

Gider ve İşletme Vergilerindeki Değişiklikler

Tasarı tartışılırken, tasarının emekçi sınıf ve tabakaları ne getirip ne götürdüğü konusunda gözden kaçırılan noktalardan biri de işletme ve gider vergileri ile ilgili değişikliklerdir. Tasarı, plastik kökenli malların, deterjanlar, yer muşambaları, iç ve dış lastikler, sunta, kontrplak, sentetik ve suni elyaf makina halıların, traş

bıçakları, çamaşır makinası, buzdolabi ve fırın gibi ev aletlerinin gider ve işletme vergilerinin kapsamına alınmasını öngörmektedir. Ayrıca gider vergisi oranlarında yapılan değişikliklerde otomotiv endüstrisindeki gider vergisi oranları yükseltilmektedir. Daha önce gider ve işletme vergileri dışında bulunan bir çok malın vergi kapsamına alınması, verginin söz konusu mal fiyatlarına eklenmesi anlamına gelir. Başka bir deyişle; Tasarı kanunlaştığı takdirde, bir çok tüketim malının fiyatı, ya vergi kapsamına alındıkları, ya da vergi oranları arttırıldığı için daha yüksek fiyatlarla satılmaya başlanacaktır.

Gider ve işletme vergilerinde yapılan değişikliklerin amacı, hazineye ek gelir kaynağı sağlama şeklinde belirmektedir. Vergi tasarısının kanunlaşması halinde, elde edilmesi beklenen 55 milyar liralık ek vergi gelirinin 19-20 milyar lirasının doğrudan doğruya bu vergilerde yapılan değişikliklerden sağlanması beklenmektedir (7) Bunun anlamı şöyle özetlenebilir. Fiyat artışları ile birlikte düşünüldüğünde, gider ve işletme vergilerindeki söz konusu değişiklikler alt ve orta gelir gruplarının satın alma gücünü ve dolayısıyla yaşam standardını büyük ölçüde düşürecektir. Aslında, hükümetin getirdiği diğer önlemlerle birlikte ele alındığında, sermaye birikimi sürecinin içinde bulunulan aşamasında vergi tasarısının gerçekleştirmeye yöneldiği amaçlardan birinin de bu olduğu açıktır. Ancak söz konusu amaç resmi ağızlarca, «gereksiz tüketim kısılması» şeklinde ifade edilerek sorunun gerçek boyutları gizlenmeye çalışılmaktadır. Aslında burada bütün sorun, hükümetin gelir vergisinde yapılan değişikliklerle ücretlilere aktaracağını ileri sürdüğü 30 milyar liranın yine bu kesimden başka yolla geri alınması ve bunun **«umut**(!) imajının yıkılmasını önleyecek şekilde, ustaca sunulmasından ibarettir.

Diğer Vergilerle İlgili Değişiklikler

Vergi tasarısı motorlu kara taşıtları, taşıt alımı, emlâk, veraset ve intikal, dış seyahat harcamaları ve damga vergileri alanında da bazı değişikliklerin yapılmasını öngörmektedir. Ancak söz konusu vergilerle yapılmak istenilen değişikliklerin — bir kısmının önemsiz olmaları, bir kısmının da bu yazının boyutlarının ötesinde uzun açıklamaları gerektirmesi nedeniyle — ayrıntısına girmeyeceğiz. Çünkü bu vergilerle ilgili değişiklikler de yazıda daha ayrıntılı bir biçimde incelemeye çalıştığımız diğer vergilere ilişkin değişikliklerle hemen hemen aynı özellikleri göstermektedir.

NOTLAR

(1) TİB Aylık Bülten, No : 46 Nisan 1978

(2) Milliyet, 18 Nisan 1978

(3) Milliyet, 18 Nisan 1978

(4) Prof. Halil Madanoğlu, **«Kamu Maliyesi teorisi»** s. 341, İST 1976

(5) Cumhuriyet, 16 Mayıs 1978

(5) Cumhuriyet, 16 Mayıs 1978

(7) Milliyet, 6 Mayıs 1978

İMALAT SANAYİİNDE KÜÇÜK ÜRETİMİN KREDİ SORUNU

İmalât sanayiinde küçük üretimin kredi sorununa eğilmekten amaçladımız, küçük sanayiin günümüz koşullarındaki genel niteliklerini özgül bir sorun çerçevesinde değerlendirmektir.

Küçük sanayiin kredi sorununa eğilmeden önce, bu sorunu daha sağlıklı bir şekilde analiz edebilmek için, kredi mekanizmasının kapitalist üretim tarzındaki işlevini irdelemek gereklidir.

Kapitalist üretim tarzında, artık-değer yaratma özelliğine sahip olmayan (üretim sürecine giremeyen) para-sermaye bankalarda toplanarak krediye dönüşür. Bu anlamda bankalar nakdi sermayenin kâr sağlayan aktif sermayeye dönüşmesinin aracılarıdır. Bu işlevlerini de her çeşit para gelirini toplayıp, kapitalist sınıfın emrine vererek yerine getirirler.

Kredinin kapitalist üretim sürecine girmesiyle, şu olgular ortaya çıkar :

— Bireysel kapitalistin artık-değer oranını yükseltmesi,

— Bireysel kapitalistin devir sayısını arttırarak kâr oranını yükseltmesi,

— Bireysel kapitalistin ölçeğini büyüterek ürettiği malın miktarını arttırması,

— Pazar mekanizması içinde dolaşımın hızlanması.

Bu olguları biraz daha ayrıntıları ile açmak yerinde olacaktır :

Kredi, kapitaliste makinalarını ve iş organizasyonunu yetkinleştirerek emeğin üretkenliğini arttırabilme olanağını sağlar. Bu da artık-değer oranını yükselten bir etkendir.

Aynı zamanda, kredi, bireysel kapitalist iş organizasyonunun ve makinaların yetkinleşmesiyle birlikte, devir zamanının kısaltılabilmesi olanağını sağlar; dolayısiyle bir üretim süresi içersinde sermaye daha fazla devir yapabilir. Devir sayısının arttırılması da kâr oranının yükseltilmesinde bir etkendir (1)

Bireysel kapitalist sağladığı kredi ile daha fazla makine ve işgücü satın alma olanağına kavuşur. Bu artan makina ve işgücüne karşılık hammadde gereksinimini de kredi aracılığıyla karşılar. Ölçeğin bu şekilde genişletilmesiyle birlikte bir üretim süresi içinde biryesel kapitalistin ürettiği malın miktarı artar.

Kredinin bir diğer işlevi de malların gerçekleşmesini kolaylaştırmasıdır. Kredi miktarının artması malların dolaşımını hızlandırır. Malların gerçekleşme zamanının bu şekilde kısalması üretimin de hızlanmasına yol açar.

Kapitalist kredi sisteminin diğer bir boyutu da ticari sermaye sahibine spekülasyon yapabilme olanağını kazandırmasıdır. Spekülasyon, malların dolaşımının, dolayısıyla üretimin hızlanmasını engelleyici bir özelliğe sahiptir. Bu noktada, kapitalist kredi sisteminin hakim sınıflar arasındaki çelişkileri derinleştiren etkenlerden biri olduğunu gözlemleyebiliriz.

Kapitalist kredinin bu işlemlerini göz önünde bulundurduğumuzda kredi sağlayabilen kesimlerin sermayelerini daha hızlı yoğulaştırma olanağına sahip olduklarını söyleyebiliriz. «Büyük işletmeler, özellikle bankalar,, küçük işletmeleri sadece yutmakla kalmazlar; onların sermayelerine «katılarak», hisse senetlerini satın alarak ya da değişerek, kredi sisteminden yararlanarak, onları kendilerine «bağlarlar»..., yedeklerine alırlar». (2)

Böylece kapitalist üretim tarzına kredi sistemi, bir yanda sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması, diğer yanda ise hızla artan mülksüzleşme şeklinde ortaya çıkan çelişkiyi derinleştiren etkenler arasındadır.

Emperyalizm döneminde banka sermayesi ile sanayi sermayesinin bütünleşmesi ile mali sermayenin oluşması, bankaların ve dolayısıyla kredi sisteminin kesinkes tekellerin denetimi altına girmesine yol açmıştır. Kapitalizmin rekabetçi döneminde, sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesiyle mülksüzleşme şeklinde ortaya çıkan çelişki, tekellerin kredi üzerindeki denetimi ile daha da derinleşir.

Sonuç olarak, kapitalist sistemin kendini yeniden üretmesinde önemli bir işleve sahip olan kredi, aynı zamanda sistemin çelişkilerini derinleştiren **bir etken olarak** sosyalizme geçişin koşullarını hazırlar.

Kapitalist gelişme sürecinde kredinin önemine değindikten sonra Türkiye'deki dışa bağımlı kapitalistleşme süreci çerçevesinde kapitalist kredi sisteminin gelişimini özetlemek yerinde olacaktır.

Türkiye'nin geri bıraktırılma sürecinin ikinci dönemi, II. Paylaşım Savaşından sonra başlar.

II. Paylaşım Savaşından sonraki dönemde, daha önce emperyalizmin işbirlikçisi durumunda olan burjuvazi emperyalistlerle bütünleşerek gelişmiş ve ülkemizin sosyo - ekonomik ve politik gelişimine damgasını vurmaya başlamıştır. Bu dönemde, emperyalizm Türkiye için içsel bir olgu olmuştur. Ülkemizde, yerli tekelci burjuvazinin güçsüzlüğü, büyük tüccar ve toprak ağaları ile sınıfsal ittifakı zorunlu kılmıştır. Buna rağmen, bu zorunlu ittifak içinde banka kredilerinin denetimi ağırlıkla tekelci burjuvazinin elindedir.

Yukarıda kısa açıklanan çarpık gelişim, Türkiye'deki kredi sistemini de çarpık bir yapıya sokmaktadır.

Sanayi ve ticaretteki kredilerin yerli tekelci burjuvazinin mali kurumları tarafından yönlendirilmesi ve bunun yarattığı çarpık sanayileşme diğer sektörlere de yansır. Bunun en açık göstergesini, üretimle doğrudan hiçbir ilgisi bulunmayan hizmetler sektörünün toplam krediden aldığı büyük payda görebiliriz. Hizmetler sektörüne bu

ÇİZELGE : I

BANKALARIN VERDİĞİ TOPLAM KREDİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI

Sektörler	**1963**	%	**1967**	%	**1970**	%	**1974**	%
Sanayi - Maden	2.141	18.0	5.121	21.9	10.217	27.6	21.346	28.8
Tarım	2.477	20.8	5.742	24.6	9.473	25.6	15.638	21.1
Küçük sanat	202	1.7	585	2.5	1.108	3.0	2.034	2.7
Konut, İmar, İnş.	2.527	21.3	3.385	14.5	4.255	11.5	7.261	9.8
Dış Tic., Tur.	1.684	14.2	2.649	11.3	4.064	11.0	6.897	9.3
Mali Kur.	0.46	0.4	22	0.1	7	0.0	48	0.6
Dağı. Hiz.	2.809	23.6	5.864	25.1	7.881	21.3	20.686	27.9
Toplam	**11.886**	**100.0**	**23.368**	**100.0**	**37.009**	**100.0**	**73.910**	**100.0**

KAYNAK : «Kredi Sistemi ve Hakim sınıflar», **TİB Aylık Bülteni,** Ekim 1975

kadar büyük olanaklar verilmesinin altında yatan beklenti, üretilen malların pazar bulma sorunuyla ilgilidir. Kâr amacıyla, malların alıcı bulduğu her yere ulaştırılması istenir.

Kredi Veren Kurumlar :

Ülkemizde kredi sistemini oluşturan kurumlar;

1 — Örgütlenmemiş kredi kurumları,

2 — Örgütlenmiş kredi kurumları olarak ikiye ayrılabilir.

Sistemin tümünü oluşturan bu iki kurumdan ilki, genellikle kırsal kesimde yaygındır. Kapitalist ilişkilerin ağırlıklı olarak yerleşmediği bu kesimde, hangi yollarla sağlanmış olursa olsun, sermaye, yüksek faiz oranları ile ve feodal yapıdan kaynaklanan — Kredi karşılığı ürünün önceden kapatılması, ürünün değişik oranlarda paylaşılması vb.- gibi özel koşullarla, özellikle küçük üreticilere kredi olarak verilmektedir. Küçük üreticileri tefecilere iten olgular arasında, bankaların kredi vermede uyguladığı yöntemler önemli rol oynamaktadır. Bankaların uyguladığı yöntemler, çoğu zaman tefecilerin işine yaramakta, bankadan alınan kredi, küçük üreticilere tefeciler tarafından yukarıda belirtilen koşullarla verilmektedir.

Örgütlenmiş kredi kurumları ise, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesine koşut olarak her geçen gün tüm ülkede yaygınlık kazanmakta, kapitalist ilişkilerin gelişmesini hızlandırmaktadır.

Örgütlenmiş kredi kurumları genel olarak

a — Bankalar,
- Devlet bankaları
- Özel sermayeli bankalar

b — Kooperatifler,

c — Sosyal güvenlik kurumları,

d — Dernekler ve diğer kuruluşlar

olarak dört temel kısma ayrılabilir.

Bu yapı içinde en büyük ağırlık bankalara düşmekte, kredilerin çok büyük bir bölümü bankalarca verilmektedir. Hatta kredi veren diğer kuruluşlar çoğu kez bir çeşit aracı durumunda kalmakta, verdikleri kredilerin kaynağını kendi yarattıkları fonlar değil, bankalardan sağladıkları krediler oluşturmaktadır.

Çok eski yıllardan beri mali kurum olarak çalışmalarına rağmen, yeterli kaynak yaratamamış olmalarından dolayı kooperatifler kredi vermede bir aracı olmaktan öteye gidememektedir. Kooperatiflerce verilen kredilerin kaynağı çoğu kez Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Merkez Bankasıdır. Kooperatiflerce verilen kredilerin miktarı genellikle küçük kalmakta, ayrıca önemli bir bölümü kapitalist tarımsal işletmeciler, eşraf ve yönetimde bulunan etkin kişiler ile onların işbirliği yaptığı kişilere gitmektedir. Diğer iki kısmın verdiği krediler ise oldukça önemsiz miktarlardadır.

Kredi Kaynakları :

Türkiye'de verilen kredilerin kaynaklarını şöyle sıralayabiliriz :

1 — Devlet kaynakları,

2 — Halktan sağlanan kaynaklar,

3 — Dışardan sağlanan kaynaklar.

Bankalarca verilen kredilerin önemli bir bölümü emekçilerin tasarruflarından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi banka kredilerinin temel kaynağı mevduattır ve Türkiye'de toplam banka mevduatının yaklaşık % 70'ini tasarruf mevduatı oluşturmaktadır. Bu tür mevduatın gözardı edilmeyecek bir kısmı da vadesiz olan küçük tasarruflardır.

Devletçe verilen krediler ise Merkez Bankası, Hazine ve dışardan sağlanan kredilerden kaynaklanmaktadır. Anlaşılacağı gibi devlet kaynaklarının bir bölümünü de halk sağlamaktadır.

Türkiye'nin dışardan kaynak sağlamasının iki temel nedeni vardır :

a — Finansman sorunu : Yatırımların gerçekleştirilmesi için ülkede yeterli sermaye birikiminin olmaması nedeniyle dışardan kaynak aktarımına gerek duyulmaktadır.

b — Dış ticaret sorunu : İthalâtın yapılabilmesi için dövize gereksinim vardır ve bu, dış borçlanma ile sağlanmaktadır.

Özetle, kredilerin kaynağının büyük bir bölümünü emekçi kesimler sağlamakta, buna karşın verilen kredilerin çok büyük bir kısmından ise tekelci sermaye ve onunla ittifak içinde olan kesimler yararlanmaktadır.

Küçük sanayie verilen kredilerin niteliğine geçmeden önce, Türkiye'deki küçük sanayinin yapısına kısaca değinmek gerekir.

TÜRKİYE'DE KÜÇÜK SANAYİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ :

Türkiye'de küçük sanayiin genel özelliklerini sıralayabilmek için küçük sanayinin tanımlanması gereklidir. Bu tanımlamayı yapabilmek için kapitalizmin gelişme süreci içinde zanaatkârlık, manüfatür ve sanayi dönemlerine bakmak zorunludur. Çünkü günümüzde küçük sanayinin sınırlarını belirlemek için kullanılacak niteliksel ölçütler, zanaatkârlık ve manüfaktür dönemlerindeki üretim süreçlerinin çözümlenmesiyle ortaya çıkacaktır.

«Sanayi üretiminin tarihini, ortaçağdan bu yana üç döneme ayırıyoruz : 1 — Küçük usta zanaatçının, kalfaları ve çırakları ile birlikte (çalıştığı - ç.) ve her işçinin nesnenin bütününü ürettiği zanaatçılık (dönemi - ç.); 2 — Çok sayıda işçinin, topluca ve büyük bir işyerinde, nesnenin bütününü işbölümü ilkesine göre ürettiği, her işçinin, işlemin yalnız bir kesimini yaptığı, ve bundan ötürü ürünün ancak ardarda hepsinin elinden geçtikten sonra tamamlandığı manifaktür (dönemi - ç.); 3 — ürünün (herhangi bir - ç.) güçle işletilen makinalarca üretildiği, işçinin işinin, mekanik aracın çalışmasını denetlemekten ve düzeltmekten ibaret olduğu modern sanayi (dönemi - ç.)» 4 — Zanaatçılık döneminde emekçi üretim araçlarının ve ürününün mülkiyeti sahipti ve onları denetleyebiliyordu. Ve her emekçi nesnenin bütününü üretmekteydi. Manüfaktürde, üretim araçları ve üreticiler büyük yapımevlerinde toplanmaya başladılar. Emekçi üretim aracını yine denetleyebiliyordu, ancak emeğinin ürünü ve üretim araçları yapımevi sahibinin mülkiyetindeydi. Bu dönemde emekçi, nesnenin bütününü üretmek yerine nesnenin belli parçalarını üretiyordu. Bu süreçte üretim, bireysel işlemler olmaktan çıkıp toplumsal işlemler haline dönüşmekteydi. Sanayi döneminde ise, üretici ne üretim araçlarının ne de ürünün mülkiyetine sahiptir. Ayrıca ipçi üretim araçları üzerindeki denetimini de kaybetmiş, makinanın basit bir uzantısı haline gelmiştir. Sanayi, zanaatçılıktan ve manüfaktürden niteliksel olarak farklıdır. Çünkü üretim sürecinden makina emekçiden kopmuş ve onu denetlemeye başlamıştır

Görüldüğü gibi, günümüzde küçük sanayinin tanımını yaparken, modern sanayi döneminin üretim süreci çözümlerini **olduğu gibi** kullanmak yanlıştır. Küçük sanayi, kullandığı teknolojinin niteliği gözönünde bulundurulursa, üreticinin üretim araçları üzerindeki denetimini henüz tamamen yi-

tirmediği bir biçimdir. Üretici, nesnenin bütününü ya da bir parçasını üretmekte ve bu üretimi belli oranlarda denetleyebilmektedir.

Meseleye mülkiyet ilişkileri çerçevesinde baktığımızda, genel bir mülkiyet ilişkisi tanımlamak yanlıştır. Çünkü küçük sanayide mülkiyet biçimleri çeşitlidir, hem zanaatkârlık dönemine hem de sanayi dönemine ilişkin mülkiyet ilişkileri görülmektedir. Örneğin, tek tek bir halı tezgâhında ailece çalışan üretim birimini de, 10 - 15 kişinin işçi - işveren ilişkileri çerçevesinde çalıştığı üretim birimini de küçük sanayici kaysamına alabiliriz.

Küçük Sanayinin Yasalardaki Tanımı :

Gerek yasalarda gerekse de küçük sanayie ilişkin çalışma yapan kuruluşların tanımlarında, sayısal ölçütlere ağırlık verilmektedir. Küçük işletmeler, 10'dan daha az işçi çalıştıran ve 10 beygir gücünden küçük «muharrik kuvvet» kullanan işyerleri olarak tanımlanmaktadır. Türkiye Halk Bankası ise kredilendirme faaliyetlerinde küçük sanayii 5 - 25 kişinin istihdam edildiği işyerleri olarak tanımlamaktadır.

Araştırmamızın, Türkiye'ye ilişkin sayısal veriler üzerinde yoğunlaştığı noktalarda, küçük sanayi konusundaki niteliksel ölçütlerden vazgeçilmek zorunda kılınmıştır, çünkü elimizdeki istatistiklerde niceliksel ölçütler kullanılmıştır.

Türkiye'de küçük sanayinin genel özellikleri iki açıdan ele alınmalıdır : Emperyalist - kapitalist sistemin mülk sahibi sınıfları yaşatmaya yönelik politikası ve diğer taraftan tarihsel bir zorunluluk olarak küçük mülk sahiplerinin tasfiye olmaları olgusu.

Ülkemizde burjuvazi iç dinamiğiyle gelişmediğinden, yeterince güçlü değildir. Bu yüzden varlığını sürdürebilmek için diğer sömürücü sınıflarla ittifak yapmak zorundadır. Bunun yanısıra, toplumsal muhalefeti bastırabilmek için proleterleşmeyi bir ölçüde engellemesi ve mülk sahibi sınıfları elde tutmaya ve hatta yaygınlaştırmaya çalışması söz konusudur. Ayrıca, küçük sanayide sendikalaşma olanaklarının kısıtlı olması yüzünden ucuz işgücü kullanma olanağının varlığı, küçük sanayii korumaya yönelik politikanın bir başka nedenidir. Küçük sanayie yönelik kredi politikasına baktığımızda bu çabayı açıkça görmekteyiz. Halk Bankasının küçük üreticilere yönelik kredi fonlarının büyük bir bölümü emperyalist - kapitalist sistemin yan örgütlerinden olan AID (Agency of International Development - Uluslararası Kalkınma Örgütü) tarafından karşılanmaktadır. (5) gelişmenin temel yasasının iâsğnÇ.tl

Öte yandan, küçük sanayi kapitalist gelişmenin temel yasasının dışında değerlendirilemez. Bir yanda proleterleşme ve mülksüzleşmenin hızla ilerlediği, diğer yanda ise mülkiyetin çok az sayıda kişinin elinde toplandığı kapitalist toplumda küçük üreticiler zorunlu olarak silinmektedirler. Bugün, küçük sanayi, finansman, pazarlama, hammadde alımı, kre di sorunlarıyla karşı karşıyadır ve bu sorunları çözememektedir. Tüm bu sorunların yanısıra, ekonomik kriz dönemlerinden en fazla etkilenen de bu kesimdir. Kriz dönemlerinin sonunda çok sayıda küçük sanayicinin iflas ettiği gözlemlenebilir. Tekelci sermayenin güçlendiği, yaygınlaştığı ölçüde küçük sanayiin tasfiye olma süreci hızlanacaktır. Ancak bu tasfiye oluş mutlaklaştırılmamalı, küçük sanayiin bir önceki sürece oranla öneminin azalması anlamında ele alınmalıdır.

ÇİZELGE : II

SEKTÖRLERİN BANKA KREDİLERİNDEN ALDIKLARI PAYLAR

	1971	1972	1973	1974
Sanayi	28.5	30.1	30.2	28.6
Tarım	24.6	20.4	19.0	20.7
Dış Ticaret ve Turizm	10.3	9.8	10.4	8.8
Konut	11.7	12.4	10.6	9.7
Küçük sanat - esnaf	3.1	3.1	2.9	2.8
Mali amaçlı krediler	0.0	0.0	0.1	0.1
Dağıtım ve hizmetler	21.8	24.2	26.8	29.3
	100.0	100.0	100.0	100.0

KAYNAK : Tuncay Artun, (Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı), Banka ve Ekonomik Yorumlar, Aralık 1975, sayı : 12, s. 68

Görüldüğü gibi, 1974 yılında toplam kredilerde sanayiin payı % 28.6 ve hizmetler sektörünün payı % 29.3 iken, küçük sanat - esnaf kesiminin payı sadece % 2.8'dir.

Ancak yukarıda belirttiğimiz gelişmeler mutlaklaştırılmamalıdır. Küçük sanayi konusunda sağlıklı bir analiz ancak sektörlerin tek tek ele alınıp özgül niteliklerinin değerlendirilmesiyle mümkündür.

Küçük sanayiin **günümüzdeki** genel özellikleri açısından imalât sanayii üç grupta incelenebilir :

1 — Küçük sanayiin yaşayamayacağı sektörler,

2 — Küçük sanayiin, tekellerin denetiminde ya da tekellerin gelişmesine paralel olarak geliştiği sektörler,

3 — Küçük sanayiin yaşama olanağı bulabildiği sektörler.

Bu bildirge çerçevesinde her sektörü tek tek ele almak yerine, yukarıda yaptığımız gruplamayı örnekler vermekle yetineceğiz.

1 — Küçük Sanayiin Yaşayamayacağı Sektörler :

Kimya Sanayii : Bu sektöre damgasını vuran; boya, ilaç, sabun, deterjan ve sentetik - suni elyaf sanayilerindeki uluslararası tekelci sermaye ile bütünleşmiş yerli tekellerdir (Bayer, DYO, SASA, Unilever). Kimya sanayii son yıllarda geliştirilen bir sanayi olduğundan kullanılan teknoloji, yenilikleri kapsamaktadır. Teknolojinin yoğun ve ileri olmasından, ayrıca tekellerin varlığından dolayı bu sektörde küçük sanayiin yaşayabilme olanağı yoktur.

Elektrik makinaları ve aletleri sanayii : Bu sektörde uluslararası tekelci sermaye ile ortak yatırımlar şunlardır : Tekfen (Phillips), General Electric, Profilo, Electrometra (Schaub - Lorenz). Tekelci sermayenin güçlü olmasından, yoğun sermaye ve teknoloji kullanımının gerekliliğinden dolayı bu sektörde küçük sanayiin yaşama olanağı yoktur.

2 — Küçük Sanayiin Tekellerin Denetiminde ya da Tekellerin Gelişmesine Paralel Olarak Geliştiği Sektörler :

Taşıt Araçları ve Malzemesi Sanayii : Bu sektörde küçük sanayiin gelişmesi tekellere bağlıdır. Küçük işletmeler temel üretim girdilerinden bir kısmının üretimi işlevini yüklenmişlerdir. Nihai ürün Tofaş, BMC, OYAK - Renault, Man gibi tekellerden çıkmaktadır. Aynı şekilde bu sektörle bağlantılı görülebilecek otomobil tamirhaneleri de söz konusudur. Otomobil tamirhane sayılarının artması dışa bağımlı montaj sanayiin gelişmesine paraleldir. Ancak, uzun dönemde değerlendirilirse bu durum değişebilir. Tekellerin güçlenmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte bu sektördeki küçük sanayiin ortadan kalkması olasıdır.

3 — Küçük Sanayiin Yaşama Olanağı bulabildiği Sektörler :

Gıda maddeleri sanayii : Bu sektördeki üretim, ileri teknikler ve büyük yatırımlar gerektirmediğinden küçük

Statüler İtibariyle Küçük Sanayi :

ÇİZELGE : III

İMALAT SANAYİİ ÜRETİMİNDE KÜÇÜK SANAYİİN PAYI

Sanayi Grupları	İmalât Sanayii Üretimi Toplam	Küçük Sanayii	Küçük Sanayii Payı %
1. Gıda Maddeleri Sanayii	6668	1484	22,3
2. İçki Sanayii	456	65	14,3
3. Tütün Mamulleri Sanayii	1693	29	1,7
4. Dokuma Sanayii	5081	442	18,5
5. Kundura ve Konfeksiyon Sanayii	861	760	88,3
6. Ağaç ve Mantar Mamulleri Sanayii	788	530	67,3
7. Mobilya ve Mefruşat Sanayii	191	151	79,2
8. Kâğıt ve Kâğıttan Mamul Eşya San.	461	68	14,8
9. Basım Sanayii	364	121	33,3
10. Kürk ve Deri Mamulleri İmali	321	186	57,8
11. Kauçuk Mamulleri İmali	222	48	21,8
12. Kimya Sanayii	1261	187	14,9
13. Petrol ve Kömür Mamulleri İmali	1056	4	0,4
14. Seramik Toprak Cam Sanayii	836	158	19,0
15. Madenî Eşya Sanayii	2858	920	45,5
16. Makina İmali	524	88	16,8
17. Elektrik Makinaları İmali	512	139	27,3
18. Taşıt Araçları ve Malzemeleri İm.	775	198	25,6
19. Çeşitli İmalât Sanayii	344	244	70,9
TOPLAM	25272	6322	25,0

Kaynak : **50 Yılda Türk Sanayii,** Sanayii ve Teknoloji Bakanlığı Sf. 427.

sanayi yaşayabilme olanağı bulmaktadır. Ancak bazı üretim kollarında gelişmekte olan tekeller gözardı edilmemelidir. Süreç içinde tekellerin etkinliklerini arttırmaları ve küçük sanayiin üretimdeki yerini daraltmaları söz konusudur.

Konfeksiyon sanayii : Hazır giyim sanayii henüz ileri bir teknoloji ve yoğun sermaye gerektirmediğinden küçük işyerlerinin çok yaygın olduğu bir kesimdir. Bu sektör, küçük sanayiin toplam üretimdeki payının en yüksek olduğu sektördür. Ancak, süreç içinde değişim bu sektör için de söz konusudur.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, küçük sanayiin toplam imalât sanayii üretimi içindeki payı % 25 tir. Bu pay, ilk anda yüksek görülebilir, ancak gerçekçi bir yorumlamaya gidebilmek için, imalât sanayiindeki küçük sanayii iş yerlerinin toplam iş yerleri içindeki payını göz önünde bulundurmak gerekir.

ÇİZELGE : IV

BÜYÜK VE KÜÇÜK SANAYİ KARŞILAŞTIRMASI

Sanayii Grubu	İşyeri Sayısı	%
Büyük Sanayii	3,012	1,9
Küçük Sanayii	157,759	48,1

Kaynak : **50 Yılda Türk Sanayii,** Sanayii ve Teknoloji Bakanlığı Sf. 427.

Görüldüğü gibi, küçük sanayiin toplam üretimdeki % 25'lik payı 157,759 işyeri arasında dağılmaktadır. Oysa büyük sanayiin % 75'lik payı ancak 3,012 işyeri tarafından paylaşılmaktadır. Bu açıdan küçük sanayide birim başına üretimin çok düşük olduğu görülmektedir.

KÜÇÜK SANAYİE VERİLEN KREDİLER

A. **Genel İçindeki Payı**

ÇİZELGE V

KREDİ ÇEŞİTLERİNİN GENEL KREDİLER İÇİNDEKİ PAYLARI (%)

	1963	1964	1966	1968	1970	1972	1974
Ticari ve sair	66,29	46,32	53,11	50,44	45,53	56,49	48,91
Zirai	18,64	14,83	14,85	17,86	18,61	15,06	21,76
İpotek mukabili	10,86	8,16	6,35	5,21	5,30	4,52	3,21
Mesleki	1,56	1,22	1,39	1,86	2,15	2,14	1,99
Kalkınma ve yatırım	2,65	29,42	24,30	24,63	28,41	21,79	24,13
Genel toplam	100,—	100,—	100,—	100,—	100,0	100,—	100,—

Kaynak : Rıza ÇOLPAN, Mevduat ve Kredilerinin Dağılım ve Gerice Yörelerin Durumu (1963 - 1974).

Türkiye'de 1950 lerden sonra başlayan ve 1960 lardan sonra hız kazanan dışa bağımlı kapitalistleşme sürecinin kredi mekanizmasına yansıyışı yukardaki tablodan izlenebilir. Tabloda, 1964 yılında görülen mesleki kredilerdeki % 0,34 lük düşüş, Ankara, İstanbul ve İzmir'deki Halk Sandıklarının kapanması ve T. Halk Bankasının mesleki kredi veren tek ku-

ruluş olarak kalmasındandır. 1964'ten sonraki artışlar ise önemsenecek miklarda değildir. Buna karşılık kalkınma ve yatırım kredilerinde 1963 ten 1964 e % 26,77 gibi büyük bir artış görülmüştür. Kalkınma ve yatırım kredileri 1974 e kadar toplam krediler içindeki payını aşağı yukarı korumuştur. Bu sayısal verilerden anlaşılacağı gibi, büyük işletmelere verilen kredilere karşılık küçük sanayiin toplam kredi içindeki payı çok düşüktür.

B. Küçük Sanayie Kredi Veren Kurumlar

Türkiye'de esnaf ve sanatkârlara kredi sağlamak amacı ile Cumhuriyet döneminden önce de çalışmalar yapılmış; Memleket Sandıkları (1863), Ziraat Bankası (1888) gibi kuruluşlar bu görevi yerine getirmişlerdir.

1929'daki ekonomik buhranı Türkiye'yi de etkilemiş, bu etkileme sonucu krediler pahalılanmış, büyük şehirlerde toplanmış olan bankaların faiz oranları % 38'e kadar yükselmiştir. Bu yüksek faize rağmen maddî teminat yetersizliği ve kefil aranması nedeniyle bankaların kredi politikası dışında kalan esnaf ve sanatkârlar ayda % 110'a varan faiz oranlarıyla tefecilerin eline düşmüşlerdir.

Bu nedenlerle, esnaf ve sanatkârların ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Halk Bankasının kurulması önerisi 1933 te kanunlaştırılmış ve 1938 de, banka, faaliyetine başlamıştır. Banka faaliyetlerini şu şekilde sıralamaktadır :

- Esnaf ve küçük sanatkârlara ve bunların ilgili bulunduğu kooperatiflere her türlü kredi açmak,
- Küçük esnaf ve sanatkârların kurdukları meslekî kuruluşlardan, tüzüklerinde ortaklarına kredi temin edebileceği, bu hususta kefalet verebileceği açıklanmış bulunanlara kredi vermek,
- Esnaf ve küçük sanatkârların kurdukları kuruluş ve kooperatiflerin çalışmalarının geliştirilmesi gibi mesleki faaliyetlerde bulunmak,
- Yabancı kaynakların yukarda belirtilen faaliyet konularına tahsisi yanında diğer **her çeşit kredi açmak ve bankacılık hizmet ve muamelelerini yapmakta** da kullanılması (abç, - TİB).

Bu son madde, Halk Bankası kredilerinin küçük sanayi dışındaki kesimlere kaymasına olanak tanımaktadır.

Halk Bankasının verdiği kredileri ticari krediler ve mesleki krediler olmak üzere inceleyebiliriz.

Meslekî kredilerin kaynağını T.C. Merkez Bankasından sağlanan reeskont kredisi, mevduat, blokeler oluşturmaktadır. Meslekî krediler üç ana başlık altında incelenebilir.

1) **Kooperatif Kredileri :** Esnaf Kefalet Kooperatifleri aracılığıyla dağıtılan kredilerdir. Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin temel görevi kooperatife ortak olan esnaf ve sanatkârların meslekî faaliyetlerine yarayacak krediyi sağlamak için kefil olmaktır ve bu kefaletin karşılığında % 3 lük pay almaktadırlar. Esnaf Kefalet Kooperatifleri aracılığıyla kredi alan ortaklar aldıkları kredileri bireysel olarak kullanmak zorundadırlar. Ancak alınan kredinin miktarı özellikle bireysel kullanımlarda çok yetersiz kalmaktadır. Kooperatifler, küçük sanat erbabı ve esnafların zorunlu gereksinimlerini karşılamaktan uzak kalmakta, buna karşılık plasmanlarının arttırılması talebinden bulunmaktadırlar. Bu artış talebinin bir nedeni de kooperatiflerin kendilerine ayırdıkları payı arttırmak istemeleridir.

Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin Halk Bankasından kredi kaynağı sağlaması belli yasalara bağlı değildir. Bu yüzden, hangi bölgelerdeki kooperatiflere ne kadar kredi verileceği siyasî iktidarın ekonomik ve politik tercihlerine bağlı kalmaktadır. Aynı şekilde kooperatiflerin kimlere kredi vereceği de kesin kurallara bağlı olmadığından burada da politik tercihler önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden kooperatifler aracılığıyla Halk Bankasından sağlanan krediden çok az sayıda küçük üretici yararlanabilmektedir. Kredi alanların sayısının oldukça yüksek olduğu 1967 yılında kooperatif kredisi alanların sayısı tüm ortakların % 1,63 ünü geçmemiştir(6).

2) **Sanayii Kredileri :** Halk Bankası tarafından, sanayi kredilerinin küçük sanayicilerin ülke ekonomisindeki ağırlıklarının artması yönünde tahsis edildiği öne sürülmektedir. Ancak kredi karşılığında istenen teminatın yüksek olması nedeniyle bu krediden ağırlıkla orta ve büyük ölçekli işletmeler yararlanabilmektedirler.

3) **Fon Kredileri :** Gerek Bakanlık bütçelerinden, gerekse diğer kuruluşlardan sağlanan olanaklar dahilinde kullanılan Fon Kredilerindeki gelişmeler, ilgili Bakanlık bütçelerinde yer alan ödeneklerin Halk Bankasına tevdi edilmesine bağlı bulunmaktadır. Kredilerin büyük bir bölümü için Halk Bankası sadece aracılık etmektedir. Bu nedenle kredideki artışlar, ya da kredi kullandırma olanakları T. Halk Bankasının dışında gelişmektedir.

— Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı:

Bakanlığa bağlı Küçük Sanayi Geliştirme Şubesi tarafından küçük sanayi sitesi kuracak kooperatiflere ve belediyelere kredi tahsis edilmektedir. Ayni iş kolunda faaliyet gösteren, maddî imkânları zayıf, daha çok kendi gayret ve maharetleriyle atölyelerini çalıştıran küçük sanayicilerin yerleşme sorunlarını halletmek, bunları bir araya toplamak, meslek dayanışmalarını sağlamak amacıyla ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte modern dükkânlardan oluşan küçük sanayi sitelerinin inşası için genel bütçeden ayrılarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konulan tahsisatlarla «Küçük Sanayi Çarşı ve Siteleri Koruma Fonu» adı altında bir fon kurulmuştur. Bu fon 1964 yılında Maliye Bakanlığı bütçesinde 10 milyon T.L. ile kurulmuştur. 1968 yılına kadar Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konan meblâğlarla sürdürülen fon, bu yıldan itibaren «Geliştirme ve Teşvik Fonları» içerisinde ele alınmıştır. Bu fon 1973 de 284.917.000 TL. ye erişmiştir.

ÇİZELGE : VI

YILLARA GÖRE KREDİ TAHSİSİNİN GELİŞİMİ

Yıllar	Fon Toplamı	Fondan Yıllık Tahsis
1964	10	—
1965	25	4,950
1966	25	8,843
1967	58,755	22,985
1968	60,755	15,554
1969	84,899	26,875
1970	138,517	43,200
1971	194,917	56,350
1972	284,917	82,650

Kaynak : Rıza Çolpan, **Mevduat ve Kredilerin Dağılımı ve Gerice Yörelerin Durumu** (1963 - 1974)

Tablodan açıkça görüldüğü gibi fondan yıllık tahsis tutarı toplam fona oranla çok küçük kalmaktadır. Bu

da küçük sanayicilerin haklarını örgütlü bir şekilde savunmaktan yoksun oluşlarının bir göstergesidir. Varolan örgütler de sınıfsal niteliklerinden dolayı tutarlı bir politika izleyememektedirler.

Ayrıca küçük sanayi siteleri ve kredi yardımı fonundan yararlanabilmenin şartları arasında «sitenin kurulacağı şehir ya da kasabada gelişmeye müsait bir sanayi potansiyeli bulunması» şeklinde bir madde bulunmaktadır. Bu konuda gerekli açıklığın getirilmemiş olması, bu koşulun özellikle büyük sanayiin gelişmesi için gerekli olacak yan sanayilerin desteklenmesi amacıyla konduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Küçük Sanat Kooperatifleri Kredisi:

Ortakların mesleki faaliyetleri için ihtiyaç duydukları ham ve yarı mamul maddelerin temini, gerektiğinde üretilen mamullerin pazarlanması yanında kalitesini yükseltici tesislere sahip olmalarını sağlamak için aynı sanat kolunda çalışan sanatkârların ortak oldukları sınırlı sorumlu küçük sanat kooperatiflerine Genel Bütçeden ayrılarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konan tahsisatlardan oluşan fonlardan Bakanlığın talimatı üzerine tesis ve işletme kredisi olarak tahsis edilmekte ve kullanıdırılmaktadır.

AID (Uluslararası Kalkınma Örgütü) Küçük Sanayi Kredisi :

AID'den sağlanan kaynaklar küçük sanayicilere verilen işletme veya tesis kredileridir. ABD ile Türkiye arasında ekonomik işbirliği konusunda yapılan anlaşma çerçevesinde; AID, Maliye Bakanlığı ve Halk Bankasınca imzalanan proje gereğince sağlanan fonlardan oluşurlar. Bu projenin şu iki maddesi dikkate değerdir.

— Hükümet AID'nin isteği halinde her türlü bilgiyi her zaman verecektir. Ve onun her türlü denetleme hakkını kabul etmiştir. Fonun anlaşmaya aykırı kullanılması halinde derhal ödenmesini kabul eder. Her üç ayda bir, bir ay içinde konu ile ilgili bir rapor verir.

— Bu fonlarda yapılacak ödemeler ancak anlaşmada belirtilen mal be hizmetlerin temini için kullanılır ve sosyalist ülkeler için ödeme yapılmaz. (7)

Bu maddelerden çok açıkça görüldüğü gibi, AID küçük sanayiin belirli sektörlerini emperyalizmin çıkarları doğrultusunda geliştirmeye yöneliktir ve bu denetimi sağlamanın aracısı durumundadırlar.

Bağ - Kur :

a) Toplu İşyeri Kredisi; 1975 yılında uygulanmasına başlanmıştır. En az 15 Bağ - Kur sigortalısının kurmuş oldukları kooperatifler krediden yararlanabilmektedir.

b) Toplu Konut Kredisi : Bu uygulama 1975 yılında başlamıştır. Bağ - Kur ile T. Halk Bankası arasında imzalanan protokol gereğince Bağ - Kur'a sigortalı olarak iki tam yıl prim ve keseneklerini ödeyen en az 15 üyeden meydana gelen Sınırlı Sorumlu Yapı Kooperatiflerine verilmektedir

Türk - Alman Fonu Tesis ve İşletme Kredisi :

Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Alman Cumhuriyeti arasında, Federal Almanya'da çalışan Türk işçilerinin Türk ekonomisine mesleki bakımdan uyumlarını kolaylaştırmak için 7.12.1972 tarihinde imzalanan anlaşmayla yürürlüğe giren ve T. Halk Bankası sorumluluğunda yürütülen bir kredidir

ÇİZELGE : VII

FON KREDİLERİNİN YILLARA GÖRE TAHSİS TUTARLARI VE ARTIŞLAR

(Milyon TL.)

Kredi Türü	1974	Artış	1975	Artış	1976	Artış
Küç. San. Sit. Yap. Krd.	500	197	697	311	1.008	1.292
Org. San. Böl. Yap. Krd.	147	9	156	349	505	1.195
Küçük San. Koope. Krd.	8	4	12	3	15	—1
Küçük San. Krd. (AID)	31	—6	25	—6	19	1
Küç. San. Mak. İm. Krd.	6	—3	3	—	3	—2
Bağ - Kur Konut Kredi.	—	12	12	195	207	243
Bağ - Kur Top. İşy. Krd.	—	—	—	102	102	68
Türk - Alman Fon Krd.	—	—	—	30	30	10
Türk - Holla. Fon Krd.	—	—	—	—	—	—
Toplam	692	213	905	984	1.889	2.806

	1977 (T)	Artış	1978 (P)
	2.300	1.200	3.500
	1.700	500	2.200
	14	6	20
	20	— 10	10
	1	—	1
	450	150	600
	170	80	250
	40	30	70
	—	56	56
Toplam	4.695	2.012	6.707

Yıllar	1974 - 1975	1975 - 1976	1976 - 1977	1977- 1978
Artış Oranları	30.8	108.7	148.5	42.9

Kaynak : **1978 Yılı Çalışma ve Plasman Programı,** Halk Bankası.

Meslekî kredilere yapılan tahsislerin toplam krediler içindeki payının 1977 yılında % 79, 1978 yılında ise % 81'e ulaşacağı sanılmaktadır. Ancak özellikle son yıllardaki uygulamalar ticarî kredilerdeki artışın meslek» kredilere oranla daha büyük olduğunu göstermektedir. Bu duruma ticari kredilerin daha kârlı olması yol açmakta ve böylece banka amacını yerine getirmekte yetersiz kalmaktadır. Halen Halk Bankası, mevduatla sağladığı kaynakların çoğunu ticari kredilere tahsis etmektedir. Bu durum, III. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarında belirtilmiş ve esnaf kredilerinin arttırılması istenmiştir.

ÇİZELGE : VIII

TÜRKİYE HALK BANKASI KREDİLERİNİN TİCARİ - MESLEKİ KREDİLER OLARAK AYRIMI TL.)

Yıllar	Mesleki Kredi	Ticari Kredi	Toplam
1959	103,625,643	25,046,231	128,671,874
1960	107,087,66	24.115,811	144,203,479
1961	158,650,702	30,741,077	189,391,779
1962	183,164,606	25,110,260	208,274,866
1963	202,499,759	21,755,216	224,254,475
1964	246,674,763	33,923,450	280,548,213
1965	312,372,261	99,414,588	411,786,849
1966	426,728,331	189,654,979	616,383,310
1967	385,333,691	258,404,177	843,637,688
1968	777,365,074	338,731,997	1,116,097,071
1969	970,802,376	376,978,130	1,347,780,506
1970	1,107,868,396	362,005,774	1,469,880,170
1971	1,457,500,000	450,000,000	1,907,008,000

Kaynak : Türkiye Halk Bankası.

Mesleki krediler kooperatif ortağı esnaf ve sanatkârlara, kooperatif dışında kalan sanatkâr ve küçük sanayici niteliği taşıyan şahıs ve şirketlere kullandırılmaktadır,

Kooperatif ortağı kredi talebini önce kooperatife yapmakta ve durumu kooperatifçe incelenerek, karara bağlanmakta, alınan kararlar ve belgeler şubeye gönderilip orada incelendikten sonra genel müdürlük onayına sunulmaktadır. Görüldüğü gibi kooperatif aracılığı ile kredi almak oldukça uzun işlemler sonucu gerçekleşmekte, ayrıca kooperatifin kefalet ettiği meblâğın % 3'ü oranında senelik komisyon alması ve alınan kredinin 1/10 i oranında bir sermaye payının kooperatiflerin bloke hesabına yatırılması yüzünden kooperatif ortağının eline geçen kredi miktarı azalmaktadır. Bu durumda şube olarak kredilendirme daha kolay ve ucuz olmaktadır. Çünkü şube müşterisinden bloke ve komisyon alınması söz konusu değildir. Bu da kooperatif aracılığı olmadan kredi alabilecek durumda olan işletmelerin yararına olmakta ve bankanın kredi sistemi doğrultusunda çalışmamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'de küçük esnaf ve sanatkârlara yönelik kredilerin büyük bir kısmını veren ve diğer fonlardan sağlanan kaynakların da küçük sanayie verilmesinde aracı olan Halk Bankası küçük sanayiin kredi gereksinimini tam anlamıyla karşılamaktan uzak kalmaktadır.

SONUÇ :

Türkiye'de kredi mekanizması, emperyalist - kapitalist sistemin denetimi altındadır. Bu açıdan, küçük sanayie yönelik kredilendirme politikası, küçük sanayiin bir yandan tasfiye olurken, diğer yandan da sistemin tam-

pon mekanizması olarak korunması şeklinde gelişen sürece uygundur.

Ancak, bu tasfiye olma - korunma ikilemiyle açıklanmayacak bazı durumlar da söz konusudur. Kredilendirme faaliyetlerinin kesin yasallarla sınırlandırılmamış olması ve mevcut yasaların da sırasında uygulanmaması siyasi iktidarların zaman zaman kısa dönemli çıkarları uğruna küçük sanayicilere vaadlerde bulunmalarına ve bu vaadleri bir ölçüde gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır.

Küçük sanayiiciler, iktidar bloku içinde yer almakla birlikte, zaman zaman yerel yönetimlerde siyasal etkinlik göstermektedirler. Ancak zaten yetersiz olan örgütlenmelerinin sınıfsal bir temele dayanmayışı yüzünden genellikle çıkarlarını savunmakta güçsüz kalmaktadırlar.

Küçük sanayiicilerin, tasfiye olma süreçleri göz önünde bulundurulursa, varolan sistemle ve özellikle bazı sektörlerde tekelci sermaye ile belli bir sınıfsal çelişkileri vardır. Bunun yanısıra, mülk sahibi olmalarından dolayı siyasal düzeyde anti - komünist ideoloji ile şartlandırılma potansiyelini taşımaktadırlar. Bu iki olgunun bileşkesi sonucunda, genelde küçük üreticilerin faşizmin kitle tabanını oluşturmaları söz konusudur. Bu durumda devrimcilerin görevi, küçük üreticilerin sistemin tümüyle olan çelişkileri temelinde onları, halkın devrimci mücadelesine yönlendirmektir.

KAYNAKLAR

(1) Devir için gerekli süre dolayısıyla sermayenin tümü üretimde aynı anda kullanılamaz : Bir kısım sermaye daima atıl durur. Dolayısıyle artık - değerin yaratılması ve ele geçirilmesi işinde yer alan sermaye, bu atıl kısım kadar noksan olur. Bu oranda da yaratılan ve ele geçirilen artı - değer az olur. Devir süresi ne kadar kısa olursa, sermayenin atıl kalan bölümü bütününe oranla o kadar küçük ve dolayısıyla diğer her şey aynı kalmak koşuluyla ele geçirilen artık - değer o kadar büyük olur.

Devir etkisini göstermek için iki sermaye, A ve B'yi ele alalım. (Diğer bütün koşulların aynı olması gerekir; - artık - değer oranı, işgünü, yüzde bileşimi).

A .... 80c + 20v=100 C

artı - değer oranı : % 100

Yılda iki devir yapar

Bu durumda : Yıllık ürün .... 160c+40v÷40s

Kâr oranını bulmak için 40s'yi devreden sermaye değeri 200'e değil, yatırılmış sermaye 100'e oranlarız. .... p' : % 40 olur.

B .... 160c+40v= 100C

artı - değer oranı : % 100

Yılda bir devir yapar

Bu defa 40s yatırılmış sermaye olan 200'e oranlanır.

p' % 20 olur

Sonuç olarak daha küçük miktarda fakat daha hızlı devir yapan sermaye, daha fazla miktarda daha az devir yapan sermayeden daha yüksek kâr oranına sahiptir. (Marx **Kapital**, Odak Yay., Cilt III., sf. 104 - 114).

(2) Lenin, **Emperyalizm**, Sol Yay., s. 38

(3) Lenin, a.g.e. sf. 36.

(4) Engels, Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, Sol Yay., sf. 22 - 30.

(5) Geniş bilgi için bkz : 1) Esnaf ve Sanatkârların Sosyal ve Ekonomik sorunları Araştırması, DPT Yayınları, Cilt : 1, Mayıs 1971, Ek : 11, sf. 3 2) Türkiye Halk Bankası ve Meslekî Krediler, Küçük Sanayi Kredileri Müdürlüğü, No. : 12, s. 46 - 52.

(6) Kooperatifcilik Sorunları Araştırması, Cilt 3, Sf. 24, DPT - SPD.

(7) Türkiye Halk Bankası ve Mesleki Krediler, sf. 46.

ÇOKULUSLU PETROL TEKELLERİNİN FAALİETLERİNE SON VERİLMELİDİR

Ülkemizde emperyalizme bağımlı çarpık sanayileşme sürecine uyarlı bir biçimde saptanmış bulunan enerji politikası belli bir azınlığın çıkarlarına hizmet ederken geniş emekçi kesimlerin daha yoğun bir biçimde ezilip sömürülmelerine neden olmaktadır.

Bu çarpık enerji politikasında petrolün yeri % 50 civarında olup; gelişmelerin, bu oranı önümüzdeki yıllarda daha da arttıracağı açık bir olgu olarak gözükmektedir. Petrolün bu ağırlıklı yerine karşın yurt içi üretimi alt düzeylerde olup talebin büyük bir kısmı dış alımlarla sağlanmaktadır. Türkiye'de petrol alanında yaşanan bu sağlıksız gelişmenin en büyük sorumluları çokuluslu petrol tekelleridir. Aralarında Mobil Oil, Shell, BP gibi dev petrol tekellerinin bulunduğu bu firmalar hampetrolün üretiminde petrol ürünlerinin dağıtımına kadar olan tüm halkalarda egemendirler.

Sözkonusu petrol tekelleri, bu egemenlikleri sayesinde Türkiye'yi sık sık ekonomik tehditlerle güç koşullara sokmakta ve daha geniş imtiyazlar sağlamaya hükümetleri zorlamaktadırlar.

Bu tekeller özellikle son on yıl içerisinde yurt içi petrol arama ve üretim faaliyetlerini azaltmışlar, 1965 yılında petrol arama çalışmalarına % 50 oranında olan katkılarını bugün % 20 nin bile altına indirmişlerdir. Aynı şekilde, bu tekellerin ürettikleri hampetrol miktarı da yıllar itibariyle düşüş göstermektedir. Ayrıca, petrol üretim ve arama çalışmalarına bu tekeller sağladıkları «resmî» kârın onda birini bile harcamazken 1962 den bu yana da sermaye getirmemişlerdir.

Yine, yabancı petrol tekelleri Türkiye rafinaj kapasitesinin % 30 unu ellerinde bulundurmaktadırlar. Ancak, rafineride işlenen hampetrolün % 70 ini ithal etmektedirler. Söz konusu tekellerin petrol ürünlerini pazarlama faaliyetlerindeki payları ise % 65 civarındadır.

Çokuluslu petrol tekellerinin petrol kesimindeki bu egemenlikleri ve diğer sanayi alanlarında kurdukları ilişkiler ağı, Türkiye emekçi halkının yarattığı değerin her yıl artan oranlarda bu tekellerce emperyalist metropollere aktarılma imkânını sağlamaktadır. Yoğun bir kaynak transferine imkân tanıyan kanallar herşeyden önce 1954 yılında Amerikalı bir uzmana hazırlatılan Petrol Yasası olup, bunun dışında kamuoyunca yeterince bilinmeyen diğer mekanizmalardır. Bu mekanizmalar şu şekilde özetlenebilir :

1) Herşeyden önce, petrol kesiminde Türkiye'de kârlılık oldukça yüksektir. Petrol tekelleri petrol üretiminde Ortadoğu ülkelerinden varil başına 20 cent kazanırlarken Türkiye'de 250 cent kazanmaktadırlar.

2) Ataş, hampetrol ithalini ağırlıkla çokuluslu şirketlerin egemen olduğu Suudi Arabistan'ın ARAMCO firmasıyla yapmakta ve ithalât fiyatını hep afişe fiyatların üzerinde göstermekte böylece, gizli kaynak transferinin bir başka yolunu bulmaktadır.

3) Yabancı petrol tekellerine verilen fiyat İpraş'ın vadeli olarak aldığı fiyattır. Diğer bir deyişle, bu ortaklıklar kendi petrollerini peşin para ile

vadeli fiyatına pazarlamakta ve bu imkândanda büyük kârlar sağlamaktadırlar.

4) 1 Ocak 1977'de yapılan zamla Libya ve Irak petrollerindeki % 10 fiyat artışına karşılık Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri % 5'lik bir zam uygulamışlardır. Ataş'ın en büyük ithalâtı Suudi Arabistan'la olduğundan bu ülkeden satın aldığı hampetrolü diğer ülkelerden aldığı hampetrollerle aynı fiyat düzeyinde göstermekte ve büyük oranlarda zam farkından yararlanmaktadır. Bu yolla Mobil'in 1977 ek kârı 13 milyon doları aşmıştır.

5) Petrol Yasası, petrolden sağlanan kârların % 55'den fazlasının vergilendirilemeyeceğini öngörmekte, çeşitli yollarla şişirilmiş maliyetler ve indirimler nedeniyle petrol kârlarının vergilendirilmesi bu oranın çok altında gerçekleşmektedir. ABD ve İngiltere'de ise bu oran % 90'ı geçmektedir.

6) Petrol Yasasıyla çokuluslu petrol tekellerine kâr transferinde **kur garantisi** sağlanmıştır. Buna göre, yabancı petrol şirketleri yurt dışına kâr transfer ederlerken, kurlar sermayeyi getirdikleri yıl üzerinden saptanacaktır. Türk parasının değeri sürekli olarak düşerken yabancı petrol tekelleri bu düşüşten olumsuz yönde etkilenmeyeceklerdir. Bu firmaların 1962'den bu yana Türkiye'ye sermaye getirmedikleri ve Türkiye'de paranın değerinin düşme hızı gözönüne alındığında tanınan imtiyazın anlamı ortaya çıkmaktadır.

7) Söz konusu tekeller ithal ettikleri makina ve teçhizatın fiyatlarını da gerçek fiyatlarının üzerinde göstererek gizli kâr transferinin bir başka yöntemini de bu şekilde uygulamaktadırlar.

Türkiye'ye petrol aramak ve üretmek için gelen bu petrol tekelleri turizm sektörüne ve diğer sanayii dallarına da el atmışlardır. Devletin tamamen özel kesime bıraktığı sıvılaştırılmış petrol gazın (tüp gaz) tüplenmesi ve dağıtımı alanında da egemen olan bu tekeller ayrıca bu gazın kullanıldığı ev eşyası imaliyle ilgili sanayi dallarına da girmişlerdir.

Bugün artık, tüm gelişmeler, bu çokuluslu petrol tekellerinin, kuruluş amaçlarının, Türkiye'nin rezervlerini ve üretimini artırmak değil kârlarını en yüksek düzeye çıkarmak olduğunu tartışılmaz bir biçimde ortaya koymuştur. Söz konusu firmaların faaliyetlerinin devamı halinde Türkiye'de sürekli olarak yaşanan enerji darboğazı had safhaya ulaşacak bundan da en çok etkilenen emekçi sınıf ve tabakalar olacaklardır. Hükümetin Ataş Rafinerisine el koyma doğrultusunda yaptığı girişimler bu konuda yapılması gerekenler açısından olumlu bir adımdır. Ancak bu tekellerin hemen «aba altından sopa gösterircesine» demeçler vermeleri hükümeti bu konuda geri adım atmaya zorlayabilir. Tüm ilerici demokrat örgüt ve kuruluşların çokuluslu petrol tekellerinin tüm faaliyetlerine son verilmesi doğrultusunda seslerini duyurmaları güncel bir görevdir.

TİB, 6. HAYVANCILIK KONGRESİ VESİLESİYLE TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK SORUNLARI İLE İLGİLİ BİR BASIN AÇIKLAMASI YAPMIŞTIR, AÇIKLAMADA AŞAĞIDAKİ GÖRÜŞLERE YER VERİLMİŞTİR.

Emperyalist - kapitalist sistem içerisinde bir yeni sömürge olan Türkiye'de emperyalizmin müdahaleleri bir bütün olarak kırsal kesimi de kapsamaktadır. Son 30 yıldır ülkemizin gelişimini karakterize eden bağımlı ve emperyalizmin pazarını genişletici çarpık kapitalistleşme süreci, kuşkusuz ki, kırsal kesimde de önemli bir gelişme kaydetmiştir. Ancak özellikle 1960'lardan beri bu kapitalistleşme sürecinin yarattığı gelişimlerin ötesinde, Türkiye kırsal kesimi emperyalizmin çeşitli özel programlarının da hayata geçirildiği bir alan olmuştur. İçerisinde bulunduğumuz evrede ekonomik ve siyasal çıkmazları giderek yoğunlaşan emperyalizmin yeni sömürge ülkelerle ilgili kırsal kesim programları genelde iki amacı gerçekleştirmeye yöneliktir.

1. Pazarın derinlemesine geliştirilmesi

2. Yoksul köylülüğün devrimci potansiyelinin nötralize edilmesi.

Emperyalizm ve uzantısı olan yerli tekelci burjuvazi, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için altyapı yatırımlarının geliştirilmesini ve hiç bir zaman sağlıklı bir nitelik kazanmasını öngörmediği çarpık bir kooperatif uygulamasını gündeme getirmiştir. Yine özellikle 1960'lardan sonra hemen hemen bütün bağımlı ülkelerde gündeme getirilen ve kırsal kesimde kapitalistleşmenin hızlanmasına yönelik Toprak ve Tarım Reformu programları ise, her ülkede yozlaşmış ve sürümcemede kalmıştır. Bunun temel nedeni yukarıdan aşağıya gelişen sanayileşmeye paralel olarak varlığını bulan emperyalizmin uzantısı yerli tekelci burjuvazilerin, iktidarı ellerinde tutabilmek için zorunlu bir ittifak halinde bulundukları geleneksel büyük tiprak sahibi ve tüccar sınıfların ekonomik ve siyasi etkinliklerini tanımak zorunda kalmalarıdır.

Emperyalizmin yukarıda özetlediğimiz politikaları genel olarak İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında başlamıştır. Ancak genel olarak kapitalistleşme sürecinin geliştirilmesini öngören bu politikaların yanısıra, 1960' lardan sonra daha özel nitelikli çeşitli politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Hiç kuşku yoktur ki, bu özel politikalar çağımızda alabildiğine gelişmekte olan halk kurtuluş mücadelelerine, geniş köylü kesimlerinin devrimci hareketlere katılmasına karşı bir önlemler dizisi olar da gündeme getirilmektedir.

Emperyalizmin programının incelenmesi bize gösterilmektedir ki, genel politikalar dışında özel müdaheleler, özellikle hayvancılık ve orman alanlarında yoğunlaşmaktadır. Nitekim Dünya Bankası ve FAO da Türkiye'de son 10 yıldır kırsal kesimle ilgili olarak bu iki çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır. Örneğin 1968 yılında gelen ormancılık uzmanı N.A. Osara'nın hazırladığı rapor çerçevesinde 1969 yılında T.C. Ormancılık Bakanlığı, 1970 yılında Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ve 1971 de ORÜS kurulmuştur. Daha sonra «Türkiye ormanlarından azami yararlanma planı» çerçevesinde çeşitli uygulamalara geçilmiştir. Türkiye hayvancılığına kapsamlı bir müdahale niteliğini taşıyan Hayvancılığı Geliştirme Projesi, ülkemizin değil, emperyalizmin çıkarları

göz önüne alınarak hazırlanmıştır. O dönemde, bu tasarıya ve uygulamalara karşı çıkan Yurtsever uzmanların karşı çıkışları tümüyle gözardı edilmiş ve konu Türkiye halkının gözünden gizlenmeye çalışılmıştır. En geniş anlamda hayvancılık sektörünün dışa bağımlı kapitalistleşmeyi hızlandırmayı ve bu sektörü sistemin genel çıkarlarına uygun bir denetimde tutmayı amaçlayan bu projenin finansman kaynakları Dünya Bankası ve Uluslararası Kalkınma Birliği (İBRD) - IDA) tarafından sağlanmaktadır. Nitekim bu kuruluşlar tarafından yalnız ikinci Hayvancılığı Geliştirme Projesi için 28,3 milyon dolar kredi açılmıştır.

Halkımızın çıkarlarına uygun olmayan bu proje bir çok bakımlardan ülke koşullarına aykırıdır. Proje ilk olarak büyük miktarlarda dişi damızlık ve süt ineği ithalatını getirmiştir. Halbuki, ülkemizdeki mevcut kapasite kullanılarak, ülkemiz koşullarına uyan verimli hayvan üretiminin çok kısa bir süre içerisinde bir çok misli artırılması ve ihtiyacın karşılanması mümkündür. İthal hayvanlarında ise veteriner hizmetlerinin en iyi olduğu devlet haralarında bile % 30'a varan, diğer yerlerde ise % 50 yi çok aşan kayıplar görülmektedir. Ancak böyle bir yolun izlenmesi, kalitesiz ve üretim artığı hayvanlarını Türkiye'ye ihraç eden emperyalist ülkelerin çıkarlarına aykırı olacağı için, onların işbirlikçisi iktidarlar tarafından hiç bir zaman gündeme getirilmemiştir. Bununda ötesinde, Türkiye'de hayvan ıslahı, birbirinden tamamen bağımsız çalışan çeşitli kuruluşlara bölünmüş ve veteriner hekimlere «yalnızca» hayvan sağlığı ile ilgilenmeleri ve ülkemiz hayvancılığının çeşitli boyutları ile uğraşmamaları emperyalizm tarafından empoze edilmeye çalışılmıştır. Ancak Yurtsever ve Devrimci veteriner hekimlerimiz kuşkusuz ki, halktan yana bir hayvancılık politikası için uğraşlarını artırarak sürdüreceklerdir. Her alanda olduğu gibi, burada da halkın iktidarını savunanlar emperyalist güçlerden emir alacak değillerdir.

İthal edilen hayvanlar ise 10 ile 60 arasında değişen gruplar halinde hazırlatılmış güdümlü projeler aracılığıyla kredili olarak verilmektedir. Bir küçük üretici ailenin alım ve mevcut teknolojik düzeyde bakım gücünün dışında olan bu projeler Kapitalist nitelikte işletmeciliği teşvik etmekte ve böylece ikinci bir amacı da yerine getirmektedir. Öte yandan Kooperatifler tarafından uygulanan hayvancılık projelerinin sonucu ise tam bir iflastır. Tüm sistemin emperyalizmin ve onun uzantısı olan yerli tekelci sermaye ile büyük tefeci ve tüccarların sömürüsünün yoğunlaştırılmasına yöneldiği Türkiye'de esasen bu beklenen bir sonuçtur. Yoksul köylü ve küçük üreticiler Kooperatiflerde olsalar da olmasalar da yem, ilâç ve diğer giderleri yüksek bir fiyatla almak zorunda bırakılmakta, ürünleri ise değeri altında aracılara ve giderek yaygınlaşmak olan süt tekellerine kaptırmaktadırlar, ayrıca hayvan ithali de çok değişik resmî ve özel ellerden yapılmaktadır. Örneğin, Ziraat Bankası Mensupları Vakfı adlı bir kuruluş — ki, burada Ziraat Bankası yöneticileri üyedir — inhalâtta bulunmakta ve ithal ettiği hayvanların satın alınmasını kredi verme koşulu olarak öne sürerek önemli kârlar elde etmektedir. Bir bütün olarak hayvan ıslahı gibi hayvan ithalâtı da biribirinden bağımsız bir çok koldan yürütülmektedir.

Ülkemizde, Emperyalizmin hayvancılık üzerindeki en büyük müdahalelerinden birisi de Et - Balık Kurumu kapasitesinin sınırlı tutulmasıdır. Aynı zamanda Türkiye'de yem sanayii kapasitesi de geliştirilmemektedir. Ve elde edilen üretim, ihtiyacın beşte birinin dahi çok altındadır. Ayrıca yem

fabrikalarının ürettiği yemler kalitesiz ve standartlara aykırı olup etkin bir denetim mekanizması geliştirilmemektedir. Türkiye'de meraların 30 yıldır mutlak anlamda daralması da gözönünde bulundurulduğunda yem sorununun önemi daha da belirgin olarak ortava çıkmaktadır.

Türkiye'de hayvancılığın sorunları görüldüğü gibi çok sayıda ve bütünseldir. Çözüm de ancak emperyalizm ve onun uzantısı olan yerli tekelci sermaye ve onların işbirlikçisi olan büyük tefeci tüccarların egemenliği tasfiye edildiği ve halkın Demokratik iktidarı kurulduğu zaman gerçekleşecektir. Ancak bu gün hayvancılık konusundaki ekonomik - demokratik taleplerimiz şunlardır :

— Teminat mektubuna bağlı ipotekli kredi mekanizması kaldırılmalıdır. Yoksul köylü ve küçük üreticilere üretim girdileri ucuz ve kredili olarak sağlanmalıdır.

— Meraların ıslahı ve artırılması sağlanmalı, yem bitkilerinin ekimi geliştirilmelidir. Dişi hayvan ithalâtı kaldırılmalı, ıslah ve geliştirme faaliyetleri tek bir program çerçevesinde toplanmalıdır.

— Ziraatçılar, veterinerler vehayvan sağlık memurları arasında somut işbirliği geliştirilmelidir.

— Yoksul ve küçük üreticiler demokratik örgütlenmelerini kurmalı ve her aşamada ticaret sermayesi ve tekellere karşı etkin bir mücadele verilmelidir.

— Göçebelerin iskânı sağlanmalı, otlak ve pazarlama sorunları konusunda etkin tedbirler alınmalıdır.

— Yem sanayii ve Et Balık Kurumu kapasiteleri geliştirilmelidir. Bu kurumlar aracı tüccar ile değil doğrudan üretici ile ilişki kurmalıdır.

— Süt Endüstrisi Kurumunun atıl kapasitesi kaldırılmalı, süt tekellerinin sömürüsüne son verilmelidir.

— Üreticinin ürününe değer fiyat verilmelidir.

— İlâç ve diğer üretim girdilerinde uluslararası ve yerli tekellerin denetimine son verilmelidir

TİB AYLIK BÜLTENİ BU AY DÖRDÜNCÜ YILINI DOLDURMUŞTUR.

AŞAĞIDA 37 - 48. SAYILARDAKİ YAZILARIN LİSTESİNİ SUNUYORUZ.

Sayı : 37, Temmuz 1977

— Kapitalizm, Devrevi Ekonomik Buhranlar ve Stagflasyon.
— Tekelci Sermaye ve Vergiler.
— Guatemala.

Sayı : 38, Ağustos 1977

— Planlı Dönemde Kamu iktisadi Teşebbüsleri I.
— Pakistan.

Sayı : 39, Eylül 1977

— Türkiye Ekonomisinin Derinleşen Yapısal Bunalımı, IMF ve Son «İstikrar Tedbirleri».
— Planlı Dönemde Kamu İktisadi Teşebbüsleri II.
— Şili (1)

Sayı : 40, Ekim 1977

— Metal İşkolundaki Sanayilerin Durumu ve MESS üzerine.
— Türkiye'de Balıkçılık ve Su Ürünleri.
— Şili (II)

Sayı : 41, Kasım 1977

— Derinleşen Bir Yapısal Darboğaz Enerji Bunalımı.
— Çokuluslu Tekeller ve Dünya Bilgisayarlar Sanayii.
— Anason.
— İran.

Sayı : 42, Aralık 1977

— Yerel Yönetimler Sorunu Üzerine.
— Türkiye'de Demiryolu Ulaşımı ve Demiryolu İşçilerinin Grevi Üzerine.
— 1950 - 1960 Döneminde Altyapı Yatırımları.
— «Sosyal Güvenlik» Sorunu ve Türkiye'de Sosyal Sigortalar.

Sayı : 43 Ocak 1978

— 1977 Yılında Türkiye Ekonomisi.
— Dünya Bankası ve Uluslararası Kalkınma Birliği.
— Dördüncü Beş Yıllık Plan Üzerine.
— Deniz Taşımacılığında Emperyalist Sömürü.
— Eleştiri - Özeleştiri Üzerine.

Sayı : 44, Şubat 1978

— CHP Hükümeti ve Son Siyasal Gelişmeler.
— Kapitalist Devlet, Asgari Ücret ve Türkiye.
— Reklam Harcamaları ve Tekelci Sermaye.
— Türkiye'nin Yakacak Sorunu.
— Marksist Klasiklere Yanlış Başvurma Üzerine.

Sayı : 45, Mart 1978

— Emperyalizmin Kırsal Kesim Programı, Kooperatifler ve CHP.
— Türkiye'de Ormancılık Alanında Sömürü Mekanizmaları.
— Emperyalizmin Türkiye'deki Ormancılık Politikası ve Orman Ürünleri Sanayii.
— Hayvancılıkla Geçininen Beritan Aşireti : 2 Belge.

Sayı : 46, Nisan 1978

— Son Ekonomik Gelişmeler Üzerine.
— Uluslararası Finansman Kurumu.
— Türkiye Garanti Bankası.

Sayı : 47, Mayıs 1978

— «Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Tasarısı» Üzerine Görüşler.

— Çokuluslu Petrol Tekelleri Üzerine.

— Türkiye'de Petrol Sorununun Vardığı Boyutlar ve Devlet İşletmeleri.

Sayı : 48, Haziran 1978

— Vergilerdeki Düzenlemeler Üzerine.

— Küçük Sanayiin Kredi Sorunu.

— Çokuluslu Petrol tekillerinin Faaliyetlerine son Verilmelidir.

— Türkiye Hayvancılığının Sorunları.

— 37 - 48 sayılardaki yazılar.

GÖN :

Tüm İktisatçılar Birliği
Aylık Bülteni

Karanfil Sok. 14/10
Kızılay - ANKARA

Fiyatı : 5 TL.